

Kuudesluokkalaisten ajatuksia yläkouluun siirtymisestä ja siirtymävaiheen tuen tarpeesta.

Henna Julkunen & Martta Kotilainen

Opinnäytetyö

Toukokuu 2008

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Sosiaali- ja terveysala

Tekijä(t) JULKUNEN, Henna KOTILAINEN, Martta	Julkaisun laji Opinnäytetyö	
	Sivumäärä 41+2	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____saakka	
Työn nimi Kuudesluokkalaisten ajatuksia yläkouluun siirtymisestä ja siirtymävaiheen tuen tarpeesta		
Koulutusohjelma Hoitotyön koulutusohjelma, sairaanhoitajan- ja terveydenhoitajan suuntautumisvaihtoehto		
Työn ohjaaja(t) LATVA, Irene (THM); KEMPPAINEN, Virpi (TtM)		
Toimeksiantaja(t) Puistokoulu, Jyväskylä; Rajalan koulu, Kuopio		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää kuudesluokkalaisten ajatuksia yläkouluun siirtymisestä ja siirtymävaiheen tuen tarpeesta. Tutkimusaineisto kerättiin käyttämällä eläytymismenetelmää, jossa aineisto kerätään pienten kehyskertomusten avulla. Tutkittaville annetaan kehyskertomus, johon eläytyen he kirjoittavat lyhyen tarinan. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää siirtymävaiheeseen liittyviä ajatuksia ja tarkastella niitä asioita, joiden nuoret kokevat siirtymävaihetta helpottavan ja kenen kanssa asioista halutaan keskustella.</p> <p>Kohdejoukkona olivat kuudesluokkalaiset nuoret ja opinnäytetyössä oli mukana kaksi alakoulua, joista molemmista opinnäytetyöhön osallistui yksi luokka. Tutkimusaineistona oli 37 ainetta, joista 18 oli kirjoitettu kehyskertomus A:n ja 19 kehyskertomus B:n pohjalta.</p> <p>Nuorten toiveet ja pelot jakautuivat kolmeen eri luokkaan: sosiaaliset suhteet, koulunkäynti ja omat tunteet. Jännitystä aiheuttavat asiat nousivat aineista keskeisimpään rooliin ja erityisesti sosiaaliin suhteisiin liittyvät pelot korostuivat. Pelon, jännityksen ja odotuksen lisäksi nuoret kuvasivat yläkouluun siirtymisen olevan iloinen ja haastava asia, vaikka oman paikan löytymistä pelättiin ja koulun vaihtuminen aiheutti myös stressiä ja turvattomuutta. Aineista välittyi laaja skaala erilaisia tunteita, positiivisia ja negatiivisia, joita nuorten mielessä siirtymävaiheessa pyörii.</p> <p>Luotettavan aikuisen rooli siirtymävaiheen helpottajana kuvastui useista aineista: opettajat, vanhemmat, rehtori, terveydenhoitaja ja nimeltä mainitsemattomat luotettavat aikuiset nimettiin tahoiksi, joiden kanssa siirtymävaiheeseen ja yläkouluun liittyviä asioita haluttiin käsitellä. Keskustelu kavereiden tai aikuisen kanssa mainittiin myös lukuisissa aineissa siirtymävaihetta helpottavana tekijänä ja kaiken kaikkiaan aineistosta välittyi nuorten tarve keskustella ja saada etukäteen tietoa yläkouluun siirtymisestä. Saatujen tulosten perusteella voidaankin ajatella keskustelun lieventävän sosiaaliin suhteisiin ja yksinoloon liittyviä pelkoja..</p>		
Avainsanat (asiasanat) Eläytymismenetelmä, kuudesluokkalainen, siirtymävaihe, pelot, odotukset		
Muut tiedot		

Date

___5.5.2008___

Author(s) JULKUNEN, Henna KOTILAINEN, Martta	Type of Publication Bachelor's Thesis	
	Pages 41+2	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Thoughts of sixth grade students about moving to secondary school and what kind of support is needed in transitional phase.		
Degree Programme Degree Programme in Nursing, specialization line in Nursing and Public Health Nursing		
Tutor(s) LATVA, Irene; KEMPPAINEN, Virpi		
Assigned by Puistokoulu, Jyväskylä; Rajalan koulu, Kuopio		
<p>Abstract</p> <p>The purpose of Bachelor's Thesis was to find out what kind of thoughts do the sixth grade students have about moving to secondary school and what kind of support in the transitional phase is needed. Research was done by using method of empathy-based stories, where the students were given a short frame story, which they had to continue. The goal was to find out what kind of thoughts do the sixth grade students have regarding to the transitional phase, what kind of support is needed and with whom they would like to discuss about it.</p> <p>Two sixth grades from different schools took part in the research and the material consist of 37 responses. 18 of the responses were written by using story A and 19 using story B. Thoughts (fears and expectations) were divided in three categories: social relationships, schooling and emotions. Fears and tensions were emphasised in the data, especially regarding to social relationships. Chancing school was also described stressful and it caused insecurity. Besides fear and tension, students wrote that going to secondary school is also nice and challenging. Students mentioned several different kind of positive and negative thoughts about the transitional phase. Conversation with someone trustworthy adult helps students to deal with their fears and tensions. Especially it degrades doubts about social relationships and fear of being left alone.</p> <p>The helping role of a reliable adult on the transitional phase was submitted in several responses. Parents, teachers, principal, school nurse and some unnamed reliable adults were mentioned when the students wrote about those who could ease the fears or tensions when moving to secondary school. Discussion with friends was also mentioned several times. Being in the same situation with age-mates makes moving to secondary school easier. Overall, discussion with someone reliable and getting information about the new school beforehand were considered helpful in the transition phase.</p>		
Keywords Empathy-based story, transitional phase, sixth grade, student, fear, expectation		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	3
2 LAPSESTA NUOREKSI	4
2.1 NUORUUSIÄN KEHITYSTEHTÄVÄT	4
2.1.1 <i>Muuttuva keho mullistaa mielen</i>	5
2.1.2 <i>Itsenäinen, riippuvainen – varhaisnuoruuden ristiriita</i>	7
2.1.3 <i>Kaverisuhteet korostuvat</i>	8
2.2 AIKUISEN MERKITYS LAPSEN KEHITYKSEN TUKIJANA.....	9
2.2.1 <i>Rajojen asettaminen aikuisen tehtävänä</i>	10
3 YLÄKOULUUN SIIRTYMINEN	13
3.1 NUORTEN TUTKITTUJA PELKOJA YLÄKOULUUN SIIRRYTTÄESSÄ.....	15
3.2 TOIVEET JA ODOTUKSET YLÄKOULUUN SIIRRYTTÄESSÄ	16
4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET	17
4.1 TUTKIMUSKYSYMYKSET	17
4.2 TUTKIMUKSEN MENETELMÄLLISET LÄHTÖKOHDAT.....	18
4.2.1 <i>Eläytymismenetelmä</i>	18
4.2.2 <i>Sisällön analyysi</i>	21
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	22
5.1 AINEISTON KERÄÄMINEN	22
5.2 EETTISYYDEN HUOMIOINTI ALAIKÄISILLE SUUNNATUSSA TUTKIMUKSESSA	22
5.3 AINEISTON ANALYSOINTI.....	24
5.3.1 <i>Jännitystä aiheuttavat asiat</i>	26
5.3.2 <i>Odotukset</i>	29
5.3.3 <i>Nuorten näkemys tärkeistä henkilöistä siirtymävaiheen tukijoina</i>	31
5.3.4 <i>Siirtymävaiheen helpottaminen</i>	32
6 POHDINTA	34
6.1 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS.....	34
6.2 TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELU	37
6.3 JATKOKEHITTÄMISHAASTEET.....	39
LÄHTEET	40
LIITE 1	42

LITE 2.....43

1 JOHDANTO

Terveys 2015 – ohjelma linjaa kansallisella tasolla terveyden edistämisen tavoitteita kaikille väestöryhmille ja nuorten osalta tavoitteet painottuvat syrjäytymisriskin minimoimiseen sekä nuorten sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien ennaltaehkäisyyn. Ohjelman mukaan keskeisimmät edellytykset nuorten terveyden edistämiseksi ovat perheen tukeminen, oppilaitoksen suotuisat työskentelyolosuhteet, eri tahojen yhteistyö nuoren hyvinvoinnin turvaamiseksi ja nuoren oikeuksista ja kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista huolehtiminen. (Terveys 2015, 2001, 23–24.)

Nuoruus sijoittuu ikävuosien 12–22 välille. Tällöin nuori alkaa pyrkiä kohti autonomiaa, mutta toisaalta itsenäistymispyrkimykset herättävät vielä kaipuun riippuvuuteen vanhempien kanssa. (Aalberg & Siimes 1999, 55–56.) Yläkoulussa nuoruusiän mielenterveysongelmat yleistyvät ja nuoret tarvitsisivat apua ja tukea esimerkiksi masennukseen, univaikeuksiin ja syömishäiriöihin. Nuorten pahoinvointi voi ilmetä keskusteluvaikeuksina, alenevana koulumenestyksenä tai somaattisina oireina. Myös varhaiset päihdekokeilut liittyvät tähän haavoittuvaan ikäkauteen. (Linnakangas & Suikkanen 2004, 36–37.) Halu tulla hyväksytyksi ja ryhmän paine voivat johdatella nuoren kehitystä ei toivottuun suuntaan. Ryhmäpaineella on usein positiivisia vaikutuksia, mutta haitallisten vaikutusten minimoimiseksi nuoren tuen tarve tulee huomioida mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja ennaltaehkäistä negatiivisia ryhmäpaineen vaikutuksia. (Holopainen, Ojala, Miettinen & Orrelana 2005, 112.) Aikuiset nuoren ympärillä vaikuttavat vahvasti nuoren minäkäsityksen kehittymiseen. Lähellä olevien aikuisten arvomaailma, asenteet ja teot voivat parhaimmillaan antaa tukea ja helpottaa nuoren minäkuvan kehitysprosessia. (Mts. 112.) Tärkeää on myös mahdollistaa nuoren rajojen kokeileminen ja antaa nuoren taistella tiensä kohti aikuisuutta. Kasvun varrelle mahtuu sekä myönteisiä, että kielteisiä kokemuksia ja niiden kautta nuori harjoittelee osaansa aikuisten maailmassa. (Aalberg & Siimes 1999, 100–101.)

Koska yläkouluun siirtyminen on monella tapaa ainutlaatuinen vaihe nuoren elämässä, paneutuu opinnäytetyö tarkemmin tähän elämänvaiheeseen. Opinnäytetyön tarkoitus on kuvata nuorten ajatuksia yläkouluun siirtymisestä ja tuen tarpeesta tässä siirtymävaiheessa. Keskeisin tavoite on selvittää, millaista tukea nuoret tarvitsevat ja keneltä tukea ensisijaisesti halutaan saada.

2 LAPSESTA NUOREKSI

Murrosikä eli puberteetti on yksi ihmiselämän vaiheista ja kestää n. 2-5 vuotta. Se on sekä biologista että fysiologista kehittymistä ja tällöin lapsi kasvaa nuoreksi ja myöhemmin aikuiseksi. Murrosiän kehitys on yksilöllistä ja ilmenee eri tavoin riippuen esimerkiksi perimästä. Murrosiän aiheuttama hormonitoiminnan lisääntyminen sekä lapsen kasvu fyysisesti heiluttavat psyykkistä tasapainoa ja nuoruusikä on psykologista totuttelua ja tottumista moniin uusiin sisä- ja ulkopuolelta tuleviin haasteisiin. (Aalberg & Siimes 1999, 15.)

Lapsen perimä, odotusajan olosuhteet sekä syntymä vaikuttavat lapsen persoonallisuuden kehitykseen. Tämän jälkeen kehitystä ja persoonallisuutta muokkaavat lähiympäristöön liittyvät tekijät kuten vuorovaikutussuhteet. Persoonallisuus muokkaantuu siitä tavasta, jolla lapsi vastaanotetaan ja millä tavoin häntä ymmärretään. Vanhempien omat odotukset, heidän elämässään tapahtuneet asiat ja heidän asenteensa ovat jatkuvasti läsnä vuorovaikutussuhteessa lapsen kanssa. Lapsella on perheen kautta suhdeverkosto ja tällöin lapsen kehitystä säätelevät suhteet vanhempiin ja muihin läheisiin. Tämä kehittyminen reflektoituukin myöhemmin suhteissa toisiin aikuisiin ja ystäviin. (Aalto-Setälä, 2005.)

2.1 Nuoruusiän kehitystehtävät

Nuoruus elämänsäkaaren vaiheena käsittää siirtymän lapsuudesta kohti aikuisuutta ja sitä ilmentävät biologiset, sosiaaliset ja kognitiiviset muutokset. Kehon muuttuessa ja mielen myrskyessä nuori alkaa etsiä omaa rooliaan ja paikkaansa yhteiskunnassa. (Pietarinen 1999, 25.) Seksuaalinen herääminen ja oman kehon muutokset synnyttävät nuorena suuria tunteita, joista varhaisnuoruudessa ovat hallitsevina hämmennys ja ristiriitaisuus. Ensimmäiset pyrkimykset kohti itsenäisyyttä 11–13 vuoden iässä käynnistävät kapinan vanhempia vastaan ja nuori alkaa hakea yhä enemmän hyväksyntää kaveriporukasta ja perheen ulkopuolisilta aikuisilta. Murrosikäen kohdistuvat suurimmat muutokset ihmisen elämänsäkaaren aikana, ja kehon muuttuessa hitaasti mieli tarvitsee aikaa tottuakseen uuteen keho- ja minäkuvaan. (Cacciatore 2007, 158.)

Nuoruusiän kehitystehtävät voidaan Aalbergin ja Siimeksen (1999, 56) mukaan ryhmitellä seuraavalla tavalla:

1. muuttuvan ruumiinkuvan, seksuaalisuuden ja identiteetin jäsentäminen

2. irtaantuminen vanhemmista ja suhteiden luominen vanhempiin uudelleen aikuisella tasolla
3. ikätovereiden roolin korostuminen ja heidän apuunsa turvautuminen murrosiän kehityksen aikana. (Aalberg & Siimes 1999, 56.)

Lapsen psyykinen hyvinvointi, vuorovaikutus- sekä sosiaalisten taitojen kehittyminen ovat voimakkaasti yhteydessä lapsi-aikuinen suhteeseen. Vanhempien ja muiden aikuisten tarjoama tuki ja tasapainoisen kehityksen mahdollistaminen luovat pohjan perusturvallisuuden ja luottamuksen synnylle. Terve lapsi kasvaa ja kehittyy kohdaten ja selviytyen elämän eri kehitystehtävistä, mutta psyykkisesti oireilevan lapsen kehitys on vaarassa häiriintyä lukuisin eri tavoin. Verkostokeskeinen lähestymistapa ja perhekeskeisyys ovat avainasemassa, kun tuetaan nuorta murrosiän kehitystehtävien läpikäymisessä. Kehitystehtävien läpikäyminen antaa nuorelle voimavaroja ja valmiuksia kohdata elämässä eteen tulevia uusia haasteita ja uskoa siihen, että omat kyvyt riittävät. (Ivanoff ym. 2004, 256–257.)

2.1.1 Muuttuva keho mullistaa mielen

Varhaisnuoruuteen kuuluu suurimpana muutoksena nuoren kehon ja kehonkuvan muuttuminen. Nuoren käsitykset itsestä ja omasta kehosta vaihtelevat ja usein nuori kokee, ettei ole kykenevä hallitsemaan omaa ruumistaan. (Aalberg & Siimes 1999, 56.) Murrosiässä nuorten pituuskasvu kiihtyy; tytöt kasvavat pituutta erityisesti murrosiän keskellä ja pojat sen loppupuolella. Nopeimman kasvuvaiheen aikana n. 14 vuoden iässä pojat voivat kasvaa parhaimmillaan jopa 12 cm vuodessa (mts.16). Oman kehon muuttuessa nopeasti keho tuntuu vieraalta ja vaikeasti hallittavalta. Nuori tarkastelee ulkonäköään kriittisesti ja on usein tyytymätön näkemäänsä. Epävarmuus siitä, kelpaanko sellaisena kuin olen, edesauttaa motorista kömpelyyttä ja horjuttaa nuoren itsetuntoa. (Ivanoff ym. 2004, 104.) Pituuskasvun lisäksi sukupuolielinten muutokset, voimistuva hienhaju, äänenmurros sekä muutokset ihossa ja ulkonäössä muokkaavat nuoren olemusta ja ajatusmaailmaa. Nuoren suhtautuminen omaan itseen, sukupuolirooliinsa ja ihmissuhteisiin muuttuu. Kehittyvä nuori tarvitsee paljon hienovaraista tukea ja hyväksyntää kehittyessään mieheksi tai naiseksi. (Cacciatore 2007, 158–159.)

Sukupuolisuuteen ja seksuaalisuuteen liittyviin asioihin liittyy nuoruudessa usein häpeää ja esimerkiksi pojat kertovat harvoin siemensyöksyjen alkamisesta kenellekään.

Häpeä liittyy myös muuttuneeseen ulkonäköön ja heränneisiin seksuaalisiin tarpeisiin ja fantasioihin, joita nuori tyydyttää masturbaation avulla. Toisaalta nuoret kaipaavat seksuaalisuuteen liittyvistä asioista tietoa ja he ovat ilmaisseet myös tarpeensa keskustella niistä jo ala-asteen viimeisillä luokilla. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilén 2003, 161–163.)

Lastenpsykiatri Cacciatore puhuu kirjassaan ”Huomenna pannaan pussauskoppiin” (2007) ikävuosista 11–13 herkimisen ajanjaksona, jolloin oma seksuaalinen identiteetti hakee suuntaviittojaan. Nuori ihastuu ja rakastuu, ja samalla omaa seksuaalista suuntautumista mietitään aktiivisesti. Ihastumiset myös samaa sukupuolta oleviin ovat tavallisia ja nuoren pyrkimys normaaliuteen voi korostua esim. homovastaisuutena. Halu olla osana kaveriporukkaa on suuri ja yhteenkuuluvuutta korostetaan muun muassa pukeutumis- tai puhetyylillä. (Cacciatore 2007, 128.) Seksuaalinen kehittyminen on pitkä prosessi, jonka aikana nuori peilaa omaa itseään miehenä tai naisena suhteessa ystäviinsä. Rakastumiset ja ihastumiset alkavat kaukorakkauksien kautta, jolloin nuorella on mahdollista rauhassa tutustua omiin tunteisiin ja seksuaalisuuteensa. (Ivanoff ym.2004 108–109.) Ihastusten kanssa haetaan lähikontaktia esimerkiksi tönnimisellä tai muulla pienellä kiusanteolla. Myös aikuisuuteen liitetyt asiat, kuten päihitteet, alkavat kiinnostaa. Osa nuorista voi käyttäytyä provokatiivisesti ja viljellä korostuneesti seksitietoutta ja pornosanastoa. Häpeän tunteeseen ja oman identiteetin etsimiseen liittyy myös oman ulkonäön peittely, jolloin ylisuuret hupparit, pipot, lökäpöksyt ja rajut meikit ovat tavallisia. (Cacciatore 2007, 128.) Aikuinen voi tukea nuorta keskustelemalla avoimesti siitä, millainen käytös on sallittua ja millaisia vaikutuksia esimerkiksi seksuaalisesti halventavien sanojen käytöllä on. Aikuinen on myös tärkeässä roolissa tukemassa nuoren itsearvostusta korostamalla seksuaalisten kontaktien olevan vapaaehtoisia, joista jokaisella nuorella tulee olla mahdollisuus päättää itse omien tuntemustensa mukaisesti. (mts. 128.)

Varhaisnuoruuden jälkeen nuori siirtyy varsinaiseen nuoruusikään, joka käsittää ikävuodet 15–17. Tänä ajanjaksona nuori edelleen muovaa ja rakentaa identiteettiään ja seurustelusuhteet ja ammattihaaveet ottavat yhä enenevässä määrin jalansijaa nuoren elämässä. Seksuaaliset yllykkeet jäsentyvät ja seurustelusuhteiden avulla nuori testaa omia siipiään miehenä tai naisena. Jälkinuoruudessa (18–22 vuotta) mielen myrskyt vähitellen tyyntyvät ja nuori muodostaa suhdettaan vanhempiinsa uudelleen omasta aikuistuneesta näkökulmastaan. Myös empatiankyky ja kyky työskennellä ryhmässä

lisääntyvät. Nuori tekee kompromisseja ja antaa periksi: itsenäiset pyrkimykset korvautuvat kaveri- ja seurustelusuhteissa tarvittavilla myötäelämisen taidoilla. Jälkinuoruudessa nuori tekee itsenäisiä valintoja mm. koulutukseen hakeutumisen ja perheen perustamisen suhteen ja löytää valintojensa kautta paikkansa yhteiskunnassa. (Aalberg & Siimes 1999, 57–58.)

2.1.2 Itsenäinen, riippuvainen – varhaisnuoruuden ristiriita

Nuoruudessa suhde vanhempiin joutuu kriittisen tarkastelun alle ja nuori pyrkii aktiivisesti kohti itsenäisyyttä, vaikka tunteekin vielä kaipuuta lapsuudenaikaisiin tyydytyskokemuksiin vanhempiensa kanssa. Mielialat ailahtelevat ja omaa yksilöllisyyttä korostetaan, mutta toisaalta vanhemmilta haetaan selkeitä rajoja ja turvaa. (Ivanoff ym. 2004, 106.) Rajat luovat turvallisuuden tunnetta, vaikka nuoret testaavatkin jatkuvasti rajojen pitävyyttä. Perimmäisenä tarkoituksena rajojen testaamisella on varmistua yhä uudelleen siitä, että vanhempiin ja heidän sanaansa voi luottaa. Lapset tarvitsevat ympärilleen huolehtivia aikuisia, joita voi uhmata, vihata ja kuitenkin rakastaa. Ympäristöltä edellytetään ymmärrystä ja hyväksyntää itsenäistymispyrkimyksiä kohtaan, mutta toisaalta ympäristön tulee asettaa myös selkeät, pitävät rajat, jotka kestävät nuoren vihanpurkauksia. (Aalberg & Siimes 1999, 101.)

Riippuvuuden ja itsenäisyyden ristiriita voi purkautua puhumattomuutena, omiin oloihin vetäytymisenä, tiuskimisena tai riidan haastamisena (Cacciatore 2007, 128). Nuori kokeilee vanhempien, koulun ja yhteiskunnan rajoja etsiessään omaa tietä kohti aikuisuutta. Nuori hakeutuu jatkuvasti tilanteisiin, joissa eri instanssien rajaviivat ovat vastakkain nuoren halujen ja pyrkimysten kanssa. Nuori tarvitsee tunteen, että vanhemmat, koulu ja yhteiskunta arvostavat häntä ja välittävät asettamalla rajat, joiden sisällä nuori voi harjoitella aikuiseksi kasvamista. (Aalberg & Siimes 1999, 101.) Varhaisnuoruudessa myös negatiiviset kokemukset korostuvat ja nuori saattaa muodostaa mustavalkoisia, epärealistisia totuuksia omista kyvyistään. On myös tavallista, että nuori korostaa heikon osa-alueensa tärkeyttä, mikä voi johtaa mm. välttämiskäyttäytymiseen, itsetunnon alenemiseen tai jopa masennukseen. (Holopainen ym. 2005, 106.)

Nuoret tarvitsevat aikuisen apua selviytyäkseen itsenäistymisen ja riippuvuuden ristiriidasta. Vanhemman täytyy osoittaa, ettei hän hylkää nuorta, vaikka nuori kuinka rimpuilee tai haastaa riitaa. On myös tärkeää, ettei aikuinen halveksi nuoren pukeutu-

mistyylää tai ulkoista olemusta, vaan keskittyy nuoren rohkaisemiseen ja tukemiseen, niillä keinoilla, joita nuori hyväksyy. Ristiriitatilanteissa aikuinen voi toimia nuorelle kypsänä mallina ja esimerkkinä siitä, millä tavalla aikuiset asioista keskustelevat. (Cacciatore 2007, 129.)

2.1.3 Kaverisuhteet korostuvat

Kaverisuhteet toimivat nuorelle sekä sosiaalisena että kognitiivisena voimavarana. Ystävät helpottavat lapsia ja nuoria läpikäymään ikään kuuluvia kehityshaasteita ja -siirtymiä ja ystäviltä saatu tuki tukee nuoren positiivista minäkäsitystä. Yhteiset kokemukset, hauskanpito, sosiaalinen vertailu, läheisyys ja samanlaisuus ovat ystävyysyden tunnusmerkkejä ja usein lapsuudessa kehittyneet ystävyysuhteet säilyvät aikuisuuteen saakka. Nuoruusiässä tyttöjen ja poikien suhteet ystäviin muodostuvat erilaisiksi. Pojat viettävät mielellään aikaa isommassa ryhmässä, kun taas tytöt oleilevat mieluiten kahden kesken tai kolmestaan. Tyttöjen ystävyysuhteille on tyypillistä asioiden pohdiskelu yhdessä ja toisilleen uskoutuminen, kun taas pojat viettävät aikaa isommassa ryhmässä. (Kronqvist & Pulkkinen 2007 156–157.)

Vertaisryhmät ovat ryhmiä, joissa jäsenet ovat keskenään kehityksellisesti samalla tasolla. Usein nuoruudessa vertaisryhmä koostuu saman ikäisistä ihmisistä, mutta se ei ole edellytys ryhmän muodostumiselle. (Pietarinen 1999, 31.) Toistensa seurassa nuorten on mahdollista harjoitella ja opetella ihmissuhteessa tarvittavia taitoja. Vertaisryhmiin sitoutuminen toimii tärkeänä elementtinä nuoren pyrkiessä irtaantumaan vanhemmistaan. Erilaisista tyyleistä, alakulttuureista ja ideologeista haetaan rakennuspalikoita omalle identiteetille. Ryhmässä aatteen ja ideologian vaaliminen onnistuu helpommin. Vertaisryhmä tarjoaa nuorelle samankaltaisen turvan, jota vanhemmat ja perhe edustivat lapsuudessa. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 184–186.) Varhaisnuoruudessa vertaisryhmä; koulukaverit tai jonkin harrastuksen ympärille syntynyt ryhmä on nuorelle itsessään tärkeä, mutta myöhemmin nuoruusiässä ystäviä valikoidaan tarkemmin ja varsinainen vertaisryhmä menettää merkitystään (Aalberg & Siimes 1999, 57).

Varhaisnuoruudessa fyysinen kehitys ja seurustelun aloittaminen eivät aina tapahdu yhtäaikaaisesti, vaan usein jo ala-asteen viimeisellä luokilla voidaan ”olla jonkun kaa”. Varhaisnuorten käsitys rakkaudesta on kuitenkin melko satumainen ja idealistinen.

Tytöt harjoittelevat rakkauden tunteita: onnentunteita, elämyksiä ja mielihyvää samaa sukupuolta olevien ystävien kanssa, vaikka ajatukset ja puheet kohdistuvatkin poikiin. Seksuaalisuus ymmärretään aikuisten asiaksi ja seurustelusuhteessa tärkeintä on haa-veilu ja yhteisön tietoisuus parin seurustelusta. Varsinaiset seksuaaliset kontaktit koetaan porttina lapsuuden ja aikuisuuden välillä. (Anttila 2002, 66–70.) Usein on tärkeämpää, mitä kaverit seurustelusta ajattelevat, samoin kumppanin ulkonäkö voi nousta tärkeimmäksi kriteeriksi seurustelusuhteen muodostumiselle, vaikka yhteiset aiheet olisivat muutoin vähissä. Tärkeintä näissä haparoivissa yrityksissä ja suurissa puheissa on miehen ja naisen välisen vuorovaikutuksen harjoittelu. (Cacciatore 2007, 169.) Orastelevat seurusteluyritykset ja myöhemmin oikeat seurustelusuhteet ovat nuorelle tärkeä osa identiteetin rakentumista. Omaa seksuaalisuutta testataan ja ihmissuhteen luomiseen ja ylläpitämiseen tarvittavia taitoja harjoitellaan. Seurustelusuhteet auttavat vertaisryhmän tavoin nuorta irrottautumaan vanhemmistaan: nuori huomaa, että rakkautta ja hyväksyntää saa myös perheen ulkopuolelta. (Ivanoff ym. 2004, 104–105.)

2.2 Aikuisen merkitys lapsen kehityksen tukijana

Jokainen lapsi on syntyessään täysin riippuvainen vanhempiensa hoivasta. Lapsen kasvaessa ja kehittyessä kaikki sellaiset toiminnot, jotka ovat alkujaan olleet vanhempien huolehdittavana alkavat iskostua lapsen mieleen. Lapsi pyrkii vanhempien huolenpidon alta itsenäisempään elämään ja itsehallinnan saavuttamiseen. Tällainen autonomiaan kasvaminen tapahtuu suojaisassa ja välittävässä ympäristössä asteittain. Päämääränä tulevaisuudessa on, että lapsi tulee toimeen ja pärjää omillaan. (Aalberg & Siimes 1999, 99.)

Nuoren psyyke eroaa paljon aikuisesta. On täysin normaalia, että nuori on vielä monellakin tapaa kypsymätön, sillä lapsuutta ei voi jättää taakseen hetkessä, vaan kehitystä tapahtuu vähitellen. Nuoren kehitys tapahtuu heilurin lailla menen eteenpäin ja heilahtaen jälleen askeleen taaksepäin. Tätä kehityksen etenemisen rinnalla tapahtuvaa taantumista kutsutaan regressiiviseksi liikkeeksi. Nuoren halu itsenäistyä ja riippuvaisuus esim. vanhemmista voivat vuorotella tiheäänkin tahtiin ja toisinaan aikuisen on hyvin vaikea tietää, mitä nuoren päässä liikkuu. (Aalberg & Siimes 1999, 99.)

Nuoruuteen kuluu myös ajoittainen surumielisyyttä, joka johtuu siitä, että nuori joutuu luopumaan lapsuuden turvasta kasvaessaan. Aikuisen on hyvä seurata kasvavaa ja

kehittyvää nuorta, sillä kaikki surullisuus ja alakulo eivät aina ole normaalia ikäkautteen liittyvää ahdistusta, vaan kyseessä voi olla myös vakavampi asia. Nuoren vetäytyessä täysin pois ihmiskontakteista, on aikuisen syytä puuttua peliin, sillä nuorilla mielenterveydelliset häiriöt ovat jopa kaksi kertaa yleisempiä kuin lapsuusiässä. (Makkonen 2007.)

Makkonen (2007) kirjoittaa artikkelissaan, että yksi parhaista työkaluista nuorten kanssa toimiessa on olla oma itsensä. Nuorilla on tapana vieroksua teeskentelyä ja mm. aikuisten käyttämä vääränlainen slangisanasto onkin vain tapa osoittaa oma ”vanha” ikänsä. Nuori tarvitsee aikuisesta turvaa ja tukea, ei niinkään kaveria, joka on trendikäs ja nuorekas. Artikkelissa korostetaan luottamuksen merkitystä. Nuoren on voitava luottaa ja turvata aikuiseen, vaikka olisikin joutunut esim. ikävyyksiin. Sellaisetkin nuoret, joille murrosikä ei ole helppoa runsaan oireilun ja rajojen kiivaan hakemisen vuoksi, muuttuvat usein levollisemmiksi ja rauhaisammiksi, kun aikuiset asettavat heille selvät rajat ja pyrkivät toimimaan johdonmukaisesti. (Makkonen 2007.)

Stridin (1999) Stakesille tekemässä tutkimuksessa selvitettiin mm. kuudesluokkalaisten vointia ja koulukäyttäytymistä. Tutkimuksen mukaan normaalia enemmän huolenpitoa vaativia lapsiryhmiä olivat mm. vieraista kulttuureista tulevat ja suomenkieltä taitamattomat lapset sekä vaikeista perheoloista kotoisin olevat yksinäiset lapset. Myös pitkäaikaissairaat lapset tarvitsevat enemmän tukea ja apua opinnoissaan. Tutkimuksen mukaan edellä mainitut erityisryhmän varhaisnuoret tarvitsevat kehityshaasteisiinsa enemmän tukea ja ymmärrystä aikuisilta, jotta heidän kasvunsa ja kehityksensä olisi turvattua. (Strid 1999, 27.)

2.2.1 Rajojen asettaminen aikuisen tehtävänä

Varhaisnuorten käyttäytymiselle ominaista on rajojen hakeminen. Jotkut nuorista kokeilevat vanhempiensa ja opettajien sietokykyä joskus varsin riidanhakuisesti ja meluisastikin. Tällöin vanhemmilta ja yleensäkin aikuisilta vaaditaan pitkää pinnaa ja muistuttelua itselleen, että kyse ei välttämättä ole mistään kovin henkilökohtaisesta, vaan nuoren ikäkautteen kuuluvasta normaalista asiasta. Nuorella on myös taipumusta testata aikuisia ihmisiä siitä, välitetäänkö hänestä varmasti. Kun nuori saa varmuuden,

että hänestä välitetään asiat sujuvat yleensä rauhallisemmin ja yhteistyö nuoren kanssa onnistuu paremmin. (Makkonen 2007.)

Vanhempien ja aikuisten ihmisten tehtävänä on asettaa nuorelle rajoja ja nuoren tehtävänä on löytää ne. Onnistunut rajojen asettaminen ja niiden löytäminen luovat nuorelle sisäisen turvallisuudentunteen, jota nuori vahvistaa toistuvilla vanhempiin, perheeseen ja esim. opettajiin kohdistetuilla testauksilla. Aikuisen, joka asettaa rajat, on oltava sellainen ihminen, jota nuori voi sekä rakastaa että vihata. Nuoren täytyy voida uhota ja kamppailla vastaan, mutta nuoren on myös tiedettävä että sama ihminen on luotettava ja huolehtii hänestä. Nuorelle on tärkeää saada henkilökohtaisia voittoja, mutta tärkeää kasvamisen takia on myös kärsiä tappioita. Ympäristö, pitäen sisällään luonnollisesti myös kodin ja koulun, on ensiarvoisen tärkeä tekijä niiden tapahtumien aikana, joilla nuori saavuttaa kypsyyden. (Aalberg & Siimes 1999, 101.)

Kasvava nuori ei pysty sellaisen vastuun ottoon, johon hänellä ei ole vielä valmiuksia. Tästä johtuen nuori tarvitseekin sellaisia rajoja, jotka pystyvät suojaamaan häntä vahingollisilta päätöksiltä. Nuori tarvitsee elinoloikseen sellaisen tilan, missä hänen riippuvaisuutensa on hyväksytty asia ja siihen myös vastataan. Rajojen on myös kestävä toistuvia hyökkäyksiä niitä vastaan. Mikäli aikuinen ei onnistu tehtävässään, nuori päätyy helposti tekemään epäedullisia ratkaisuja elämässään ja hän menettää kehitysvaiheensa suoman tärkeän edun eli turvallisen kypsyttömyyden. (Aalberg & Siimes 1999, 101–102.)

Irrottautuminen vanhemmista ilmenee toisinaan siten, että nuori käpertyy itseensä. (Laine 2002, 108). Nuoren kasvu on narsistista ja narsismin ollessa vakaa, nuori pysyy vastaanottamaan uudenlaisia kasvutehtäviä ja löytämään niihin ratkaisun. Kasvessaan nuori kokee usein auktoriteettien, esim. vanhempien, olevan esteenä kasvulleen. Tällöin yhteistyö saa kaksinkamppailun muodon sen sijaan, että kasvettaisiin rinnatusten. Kasvaminen on siis itsekeskeinen tapahtuma, jolloin nuoret haluavat kehittyä itse asettamillaan ehdoilla omaksi parhaakseen. Ympäröivä yhteisö tulee nuorelle vasta toisena. Kasvun joutuessa kriisiin, taistelee nuori yleensä kaikin keinoin voitaakseen esteet. Usein erimielisyydet ja jopa rajutkin riidat nuoren ja vanhempien tai koulun välillä juontavat juurensa siitä, että nuori kokee empaattisen toiminnan vaikeaksi hänen oman kasvunsa ollessa uhattuna. (Aalberg & Siimes 1999, 101–102.) Nuoren kehitykselle on ensiarvoisen tärkeää, että hänellä on luottamuksellinen suhde

omiin vanhempiinsa. Nuorella tulisi olla sellainen olo, että omassa kodissa ja omille vanhemmille on turvallista purkaa tunteitaan ja ajatuksiaan ilman, että vanhempien reaktiota tarvitsisi pelätä. (Muurinen & Surakka 2001, 59.)

Rajojen asettaminen on aina seurausta siitä, että aikuinen haluaa turvata nuoren elämän sekä antaa hänelle tilaa kasvaa. Rajojen asettaminen ja niissä pitäytyminen vaatii pohjakseen sen, että aikuinen on nuoreen kiintynyt ja välittää hänestä. Kuri käsitteenä ei ole samaa tarkoittava kuin rajat ja tällöin halutaankin yleensä käyttää valtaa ja kohdistaa omaa pahaa oloaan nuoreen. Nuori siis kasvaa toistuvasti kokeiltavien rajojen sisäpuolella ja niiden merkitys katoaa vasta kun nuoren kasvu päättyy. Tällöin rajat sisäistetään ja ne muodostuvat osaksi nuoren minuutta. (Aalberg & Siimes 1999 101–102.)

Rajojen asettaminen voi myös epäonnistua ja täten vaikeuttaa nuoren kehitystä. Jos rajoja ei aseteta nuorelle lainkaan, yleisistä luuloista poiketen hän ei suinkaan tunne itseään vapaaksi vaan päinvastoin alkaa hakea rajojaan. Jos nuori ei tunne kotiaan turvalliseksi, hän saattaa päätyä etsimään turvaa esimerkiksi koulusta. Näihin nuoriin tulisikin aikuisen kiinnittää huomiota ja olisi hyvä pyrkiä tarjoamaan heille jotain pysyvää, koska he vielä nuorina pystyvät sitä hyödyntämään. Myös vanhempien eroaminen voi aiheuttaa rajojen murtumista. Usein toinen ja pahimmassa tapauksessa molemmat vanhemmista ovat jo ennen varsinaista eroaan luopuneet aikuisen velvollisuuksista tai vetäytyneet sivummalle perheestä. (Aalberg & Siimes 1999, 102.) Nykyaikana lapset ja nuoret elävät maailmassa, jossa perinteiset mallit ovat murtuneet. Ydinperhe on käsitteenä kokenut muodonmuutoksen ja yli puolet solmituista avioliitoista ja avoliitoista päättyvät eroon. Uusperheiden mukanaan tuoma mahdollinen haittapuoli on se, että nuori tuntee olonsa turvattomaksi. (Muurinen & Surakka 2001, 14.)

Rajat pirstoutuvat helposti myös silloin, kun perheessä ei ole vanhempi - lapsi – vastakkainasettelua. Perheessä ei tällöin pystytä ylläpitämään vanhemmuutta jos aikuiset ovat ottaneet itselleen nuoren roolin. Tällöin nuori mahdollisesti etsii rajoja tai päätyy ottamaan liian varhain vastuuta ja muokkaa itse itselleen rajat olematta siihen kuitenkaan valmis. Tällaisissa tapauksissa todellinen ja oikea kypsyys jää saavuttamatta. (Aalberg & Siimes 1999, 102.)

Nuoren elämä ei ole helppoa. Aikuiset asettavat rajoja ja kuitenkin yhtäaikaaisesti odottavat häneltä vastuullisuutta ja kykyä tehdä vaikeitakin päätöksiä, jotka hänen ikäiselleen eivät vielä välttämättä edes kuuluisi. Toisaalta taas jotkin asiat, joista nuorella olisi jo valmiuksia ottaa vastuuta ja päättää saattavat vanhempien mittapuun mukaan olla aivan liian haastavia. Nuorelle ei siis jää juurikaan muuta vaihtoehtoa kuin seikkailulla rajojen ja haasteiden täyttämässä maailmassa ja tunnustella tietään eteenpäin. Joillakin vanhemmilla on myös taipumus asettaa nuorelle niin tukahduttavia rajoja, ettei terveelle kasvulle jää tilaa ja myös nuoren mahdollisuus elää omaa nuoruuttaan kärsii. Nuorelle annetaan erilaisia velvoitteita ja häneen kohdistetaan odotuksia, jolloin toiveena on nuoren suostuminen aikuisen pyyntöjen toteuttamiseen. Ei myöskään ole tavatonta, että vanhemmat koettavat elää omaa elämäänsä uudelleen lapsensa kautta, jolloin seurauksena on jälleen kehittyvän nuoren tukahduttaminen. (Aalberg & Siimes 1999, 103.)

Aalbergin ja Siimeksen (1999, 103–104) mukaan on olemassa kuusi keskeistä tekijää, jotka ovat nuorelle tarpeellisia matkallaan lapsesta aikuiseksi.

1. Nuori tarvitsee yhtä paljon kuin lapsikin hyväksyntää ja tietoa siitä, että heistä välitetään, pidetään ja heitä rakastetaan.
2. Fyysinen ja emotionaalinen tila on nuorelle tärkeää hänen kehityksensä kannalta. Nuoren pitää oppia tuntemaan itsensä, omat rajansa ja tunnistaa omat väylänsä kohti uusia ulottuvuuksia. Myös asioiden testaaminen ja virheidenkin tekeminen on tärkeää. Vanhempien tai muiden aikuisten ei ole hyvä ”hengittää niskaan koko ajan.”
3. Oman ikäiset ystävät edesauttavat nuoren kasvua kohti aikuisuutta.
4. Nuorille tulee asettaa rajat mutta myös vastuun ottamista tulee opetella.
5. Nuoren pitää saada uhota ja kapinoida saaden sille myös vastakaikua niin aikuisilta kuin yhteiskunnaltakin.
6. Aikuisten läsnäolo on ehdottoman tärkeää nuoren elämässä, sillä vain siten aiemmin mainitut asiat saadaan toteutumaan. (Aalberg & Siimes 1999, 103–104.)

3 YLÄKOULUUN SIIRTYMINEN

Vuonna 2004 opetushallituksessa tehty päätös peruskoulun uudistamisesta poisti peruskoulun jakamisen ala- ja yläasteeseen. Nykyisin käytössä on käsite peruskoulu,

joka kattaa luokat 1-9. (Opetushallitus 2005, 5.) Vaikka varsinaista jaottelua alakouluun ja yläkouluun ei opetushallituksen mukaan ole, arkikäytössä ne kuitenkin elävät ja tämän vuoksi käsitteitä ala- ja yläkoulu on käytetty myös opinnäytetyössä. Koska osa opinnäytetyössä käytetyistä lähteistä on kirjoitettu ennen peruskoulun uudistamista, on myös opinnäytetyössä paikoitellen käytettävä vanhentuneita ilmaisuja ala- ja yläasteesta. Vanhentuneita käsitteitä pyritään välttämään ja niitä käytetään ainoastaan silloin, jos se on lähteen sisällön ymmärtämisen kannalta välttämätöntä. Yläaste sana on korvattu yläkoululla yhtenäisemmän ja selkeämmän sisällön turvaamisen vuoksi.

Siirtyessään opiskelemaan yläkouluun, nuori käy läpi kaksi siirtymää samanaikaisesti: sisäisen siirtymän lapsuudesta nuoruuteen ja ulkoisen siirtymän alakoulusta yläkouluun. Erilaiset siirtymävaiheet ihmisen elämänkaareissa ovat muutoksen, epätasapainon ja kasvun aikaa. Siirtymä voidaan määritellä psykososiaalisia muutoksia sisältävänä vaiheena, jossa yksilön käsitykset itsestä ja elämästään muuttuvat ja jossa omaa elämää on pohdittava ja arvioitava. Siirtymän ei tarvitse olla kriisi, vaan myös luonnolliset fyysiset ja psyykkiset muutokset voivat sen käynnistää. Alakoulun lopettaminen ja yläkoulun aloittaminen on puolestaan odotettu siirtymä, johon nuori pystyy valmistautumaan etukäteen. (Pietarinen 1999, 25.)

Alakoulussa lapsille kehittyy sellaisia sosiaalisia valmiuksia, joiden avulla he kykenevät yläkoulun asettamista haasteista selviytymään. Huomattavaa on kuitenkin se, että nuoruusiän kehityksen mukanaan tuoma epävarma olo, haavoittuva itsetunto ja vaikeudet keskittyä aiheuttavat huomattavalla osalla yläkoulun oppilaista edellä mainittujen sosiaalisten taitojen ohimenevän taantumisen. (Kaivosoja 2002, 117.)

Alakoulusta yläkouluun siirtymävaihetta on tutkittu muun muassa Pietarisen väitöskirjassa ”Peruskoulun yläasteelle siirtyminen ja siellä opiskelu oppilaiden kokemana” (1999). Pietarisen väitöskirja kuvaa kattavasti yläkouluun siirtyvien ajatuksia; toiveita ja pelkoja uuden elämänvaiheen edessä. Lisäksi se antaa vastauksia siihen, millä tavalla nuorten ennako-odotukset yläkouluun siirtymisen jälkeen toteutuivat ja millaisena he loppujen lopuksi kokivat opiskelun siellä. (Pietarinen, 1999.) Tietoa yläkouluun siirtyvien ajatuksista on kerätty myös Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitoksen kehittämishankkeilla, joiden avulla on saatu arvokasta tietoa sekä nuorten ajatuksista ja tunteista siirtymävaiheessa, mutta myös ehdotuksia sille, millä tavalla tätä vaihetta voidaan helpottaa. (Savolainen, 2005; Ylönen, 2002.) Edellä mainittujen tutki-

musten lisäksi on olemassa paljon materiaalia opettajille ja vanhemmille, joissa kerrotaan, millä tavalla nuoren siirtymistä alakoulusta yläkouluun voidaan helpottaa ja millaiset asiat tässä elämänvaiheessa vaativat lähellä olevilta aikuisilta erityistä huomiota. (Holopainen, ym. 2005.)

3.1 Nuorten tutkittuja pelkoja yläkouluun siirryttäessä

Edellä mainituissa tutkimuksissa (Pietarinen 1999; Savolainen 2005) selvitetään, millaisia pelkoja nuorilla on liittyen yläkouluun siirtymiseen. Savolainen (2005) on tutkinut asiaa Lemminkäisten kunnassa, ja hänen mukaansa kanssakäyminen toisten ihmisten kanssa aiheutti nuorille pelkoja. Näihin pelkoihin liittyivät pelko kiusaamisen kohteeksi joutumisesta, sekä uusiin oppilaisiin ja opettajiin tutustuminen. (Savolainen 2005, 14.) Myös Pietarisen (1999) tekemän tutkimuksen mukaan sosiaaliset suhteet toisiin oppilaisiin, kuten uusien ystävien saaminen sekä vanhojen kavereiden siirtyminen eri luokille aiheuttivat pelkoja nuorten keskuudessa. Koulukiusaamista pelättiin tässäkin tutkimuksessa eniten. (Pietarinen 1999, 153.) Haukkuminen, häpäiseminen, väkivalta ja tavaroihin koskeminen olivat asioita joita nuoret ilmoittivat pelkäävänsä (Savolainen 2005, 14). Nuorten pelot kiusaamisen uhreiksi joutumisesta eivät ole tutkimusten mukaan lainkaan liioiteltuja, sillä toistuvasti kiusatuksi joutuu jopa 5-15 % suomessa peruskoulua käyvistä oppilaista. Edellä mainittu prosenttiluku tarkoittaa jopa kymmeniä tuhansia lapsia ja nuoria. (Salmivalli 2002, 94.)

Savolaisen (2005) tutkimuksesta ilmenee, että nuorilla liittyi pelkoja myös itse koulu-työskentelyyn: vaikeudet oppiaineissa ja oma pärjääminen yläasteella mietityttivät. Opettajat ja heidän tapansa opettaa sekä se millaisia kokeet tulisivat olemaan loivat pelkoja. Myös koulupäivien mahdollinen piteneminen sekä läksyjen määrät koettiin tutkimuksen mukaan pelkoa herättävinä asioina. (Savolainen 2005, 14.) Pietarisen (1999) tutkimuksesta käy ilmi samankaltainen näkemys: oppilaita pelottivat opetusmetodien muutokset ja oletettu tiukentuva kuri. Uudet oppiaineet, joita ei alakoulussa vielä opiskeltu, pelottivat joitakin. Tämä johtui siitä, että vaikeuksia uudessa oppiaineessa pelättiin ja laajemmat koealueet luonnollisesti vaativat enemmän lukemista ja opiskelua. (Pietarinen 1999, 154.) Savolaisen (2005) mukaan erityisesti matematiikka ja vieraat kielet pelottivat nuoria ja he pelkäsivät myös koulumenestyksensä kärsivän yläasteelle siirryttäessä. Pelkoa aiheutti jopa ajatus luokalle jäämisestä. (Savolainen 2005, 15.)

Sekä Savolaisen (2005) että Pietarisen (1999) tekemien tutkimusten perusteella myös fyysinen ympäristö aiheutti pelkoja. Uusi tuntematon ympäristö koettiin joidenkin osalta pelottavaksi ja myös koulumatka sekä mahdollinen eksyminen mainittiin. Uusi opetusluokkien löytyminen vieraasta paikasta sekä uuden koulun sääntöjen omaksuminen ja noudattaminen ahdistivat joitakin. Myös uudessa koulussa ruokaileminen oli mainittu yhtenä pelon aiheena. (Pietarinen 1999, 155; Savolainen 2005, 14.) Omista henkilökohtaisista piirteistä pelkoja aiheuttivat Savolaisen (2005,14) mukaan esim. arkuus. Pietarinenkin (1999,155) arveli, että monen nuoren rehvakkaan ja äänekkään käytöksen takana piilee arka ja normaalia pelkoa tunteva tyttö tai poika.

3.2 Toiveet ja odotukset yläkouluun siirryttäessä

Pelkojen lisäksi yläkouluun siirtymiseen liittyy paljon odotuksia ja toiveita. Uusi elämänvaihe koetaan pääsääntöisesti positiivisena, vaikka muutokset useita jännittävätkin. Savolainen (2005, 18) ja Pietarinen (1999,118) ovat ryhmitelleet tutkimusaineistonsa odotukset ja toiveet sisällön analyysissä seuraavanlaisiin pääluokkiin: sosiaaliin suhteisiin, koulutyöskentelyyn (opettajiin ja opetukseen) ja ympäristöön liittyvät odotukset. Molemmissa tutkimuksissa sosiaaliin suhteisiin ja opetukseen liittyviä odotuksia oli selvästi eniten, kun taas odotukset kouluympäristöä ja omaa opiskeluintoa kohtaan jäivät vastauksissa vähemmälle huomiolle. (Pietarinen 1999, 118; Savolainen 2005, 18.)

Vertaisryhmän korostuminen ilmenee selkeästi oppilaiden odotuksissa; suurimmat odotukset kohdistuivat uusien kavereiden saamiseen, muiden positiiviseen suhtautumiseen itseen ja uuteen luokkaan kokonaisuudessaan (Pietarisen 1999, 118; Savolaisen 2005, 18). Pietarinen (1999, 121) esittääkin, että oppilaat kokevat, ilman asian varsinaista tiedostamista, vertaisryhmän helpottavan siirtymää ja toimivan eräänlaisena selviytymiskeinona. Odotukset vertaisryhmän tuesta ja sosiaalisen piirin laajenemisesta ovat myös osoitus yhden nuoruusiän kehitystehtävän onnistuneesta kehityksestä. (mts. 121.) Savolaisen (2005, 18) kehittämishankkeesta saatujen tulosten perusteella oppilaat toivovat vanhojen kaverisuhteiden säilyvän ja siirtymävaiheen tuovan lisäksi uusia kavereita.

Sosiaalisia odotuksia kohdistuu luonnollisesti myös uusiin opettajiin. Pietarisen (1999, 121) ja Savolaisen (2005, 18) tutkimuksissa opettajien toivottiin olevan kärsivällisiä ja tulevan hyvin toimeen oppilaiden kanssa. Oppilaat toivovat oppituntien olevan mie-

lenkiintoisia ja opettajien kärsivällisiä ja päteviä. Opettajalta odotettiin tasavertaisuutta ja kykyä huomioda jokaista oppilasta yksilönä. (Pietarinen 1999, 126.) Savolaisen (2005, 19) mukaan keskeiseksi koulutyöskentelyyn liittyvistä odotuksista nousi koulumenestyksen paraneminen tai sen pysyminen ennallaan. Nuoret nimesivät myös muita toiveita ja odotuksia herättäviä seikkoja yläkouluun siirtymisessä, joita olivat muun muassa lisääntyvä vapaus välitunneilla, ostomahdollisuus kioskista, aineopettajat ja koulutilojen fyysinen muuttuminen (Pietarinen 1999, 127).

Yläkouluun siirtymistä voidaan helpottaa monin eri tavoin ja näin ennaltaehkäistä tai lieventää turhia pelkoja ja mahdollisesti lisätä positiivisia mielikuvia siirtymävaiheesta (Ylönen 2002, 9 - 10). Ylösen kehittämishankkeesta (2002) käy ilmi, että yläkoulun opinnonohjaajien vierailut ovat olleet hyvä tapa tiedottaa, mikä muuttuu yläkouluun siirryttäessä. Myös tukioppilaiden tapaamista etukäteen pidettiin tärkeänä, koska heiltä sai luotettavampaa tietoa siitä, miltä yläkoulussa oleminen tuntuu ja mitä se oikeasti on. (Ylönen 2002, 14.) Nuorilta saatujen kehittämishankkeiden pohjalta siirtymävaiheeseen läheisesti liittyvät aikuiset voivat huomioda nuorten pelot, toiveet, odotukset ja ideat työssään ja keskustella yhdessä nuorten kanssa, millaisin keinoin siirtymävaiheesta tulisi mahdollisimman luonnollinen ja mukava, ilman turhia jännitteitä. (mts. 14.)

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyön tarkoitus on kuvata nuorten ajatuksia yläkouluun siirtymisestä sekä tarkastella nuorten näkökulmasta tuen tarvetta kyseisessä elämänvaiheessa. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, millaisia ajatuksia nuorilla yläkouluun siirtymisestä on, millaista tukea nuoret siirtymävaiheessa kokevat tarvitsevansa ja keneltä tätä tukea on toivottua saada. Opinnäytetyö antaa terveydenhoitajille, vanhemmille ja opettajille lisätietoa nuorten ajatuksista yläkouluun siirtymisestä ja siitä, millaista tukea ja keneltä siirtymävaiheessa tarvitaan.

4.1 Tutkimuskysymykset

1. millaisia tunteita yläkouluun siirtyminen nuorissa herättää?
2. millaista tukea nuoret siirtymävaiheessa tarvitsevat?
3. keneltä nuoret odottavat tukea siirtymävaiheessa?

4.2 Tutkimuksen menetelmälliset lähtökohdat

Kvalitatiivinen eli laadullinen aineisto on ulkomuodoltaan tekstiä, joka on voinut syntyä esim. haastattelemalla tai henkilökohtaisten päiväkirjojen perusteella. Ominainen piirre laadulliselle tutkimukselle on, että tutkija osallistuu tutkittavien elämään jollakin tavalla, joskaan se ei kuitenkaan aina ole välttämätöntä. Tyypillistä on myös tutkittavien pienehkö määrä ja tapausten hyvin perusteellinen analysointi. (Eskola & Suoranta 1998, 13 – 19.) Laadullista tutkimusta tehtäessä voidaan aloittaa täysin tyhjältä paperilta, ilman minkäänlaisia etukäteen asetettuja määritelmiä. Laadulliseen tutkimukseen kuuluu myös hypoteesittomuus eli tutkijalla ei ole ennakkoon oletuksia tutkimuksen kohteesta tai tutkimuksesta saatavista tuloksista. Teoriaa pyritään laadullisessa tutkimuksessa rakentamaan pikkuhiljaa perustuen empiiriseen aineistoon. (Eskola & Suoranta 1998, 13–19.)

4.2.1 Eläytymismenetelmä

Tässä tutkimuksessa aineisto kerättiin käyttämällä eläytymismenetelmää, joka on eräs laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmistä. Eläytymismenetelmällä tiedonhankintakeinona tarkoitetaan pienten tarinoiden kirjoittamista tutkijan antamien ohjeiden mukaan. Tutkija antaa tutkittaville kehyskertomuksen, johon eläytyen tutkittavat kirjoittavat lyhyen tarinan. Tarinoissa kirjoittajat vievät mielikuvituksensa avulla kehyskertomuksen tarinaa eteenpäin tai kuvaavat mitä sitä ennen on mahdollisesti tapahtunut, jotta kehyskertomuksen tilanteeseen on päädytty. (Eskola 1997, 5.)

Olennaista tämän tutkimusmenetelmän kannalta on kehyskertomusten variointi, joka tarkoittaa sitä, että jotakin keskeistä elementtiä kehyskertomuksessa muuttamalla on saatu aikaiseksi useampia kehyskertomuksia. Menetelmän keskeisin idea on selvittää, kuinka tarinat muuttuvat kun kehyskertomusten elementtiä on muutettu. Tutkittavan ilmiön piirteitä saadaan esille, kun selvitetään varioinnin vaikutus tarinoihin. Kehyskertomuksia voi olla useampia, mutta vähintään kaksi niitä on oltava, jotta variointi olisi mahdollista. Käyttämällä variointia on helpompi selvittää tutkittavien ajattelun logiikkaa. Eläytymismenetelmä on hyvä menetelmä silloin, kun halutaan selvittää ihmisten ajatuksia joko jostain tietystä ilmiöstä tai jossakin tietyssä tilanteessa. Eläytymismenetelmä ei puolestaan ole paras keino silloin, kun halutaan selvittää suuren ihmisjoukon mielipidettä jostakin asiasta. Menetelmä ei ole sellainen, jolla saadaan varma vastaus siihen miten asiat ovat, vaan eläytymismenetelmällä saadaan tietoa siitä

miten asiat voisivat olla. Tutkijalle avautuu tällöin hyvä mahdollisuus löytää uutta tietoa tutkimuksensa kautta. (Eskola 2001, 69–72.)

Eläytymismenetelmää päädyttiin käyttämään, koska vastaajien ei näin ollen tarvitse kirjoittaa suoraan omasta elämästään ja ajatuksistaan. Eläytyminen toisen ihmisen rooliin voi olla nuorille helpompi keino vastata mahdollisimman rehellisesti ja rohkeasti, koska omia ajatuksiaan voi tuoda esiin omaa itseään kuitenkin paljastamatta.

Kehyskertomusten olisi hyvä olla sellaisia, joista on karsittu pois kaikki epäoleellinen ja joissa on keskitytty vain oleellisiin asioihin. Kehyskertomuksia laadittaessa on hyvä kiinnittää huomiota siihen, että niissä vaihtelee vain yksi asia ja muutoin ne ovat mahdollisimman samankaltaisia. Liian monta muuttujaa kehyskertomuksessa voi johtaa liian monenlaisiin kertomuksiin ja tällöin tarinat eivät enää koske sitä, mitä varsinaisesti tutkitaan. Kehyskertomusten tulisi siis olla yksinkertaisia ja niiden olisi hyvä olla melko lyhyitä, koska pitkissä kertomuksissa on vaarana, että vastaajat kiinnittävät huomionsa erilaisiin vihjeisiin ja näin ollen kirjoittavat eri asioista. (Eskola 1997, 18.)

Eläytymismenetelmä on hyvä tapa kerätä aineistoa, koska tutkittavilta ei vaadita muuta kuin luku- ja kirjoitustaitoa. Nuorimmat eläytymismenetelmäkertomuksia kirjoittaneet ovat tähän mennessä tietävästi olleet peruskoulun 2. luokalla. Aineiston kerääminen eläytymismenetelmällä on helppoa ja nopeaa. Tutkittaville kerrotaan tutkimuksesta ja heille jaetaan summittaisesti paperi, jossa on esimerkiksi kehystarina A tai B sekä tilaa johon kertomusta on tarkoitus jatkaa omin sanoin. Käytettäessä kahta erilaista kehyskertomusta on n. 15 vastausta yhtä kehyskertomusta varten arveltu olevan sopiva määrä, joskin laadullisessa tutkimuksessa on hankalaa määritellä jotain tiettyä alarajaa riittävälle aineistokoolle. Aineiston kerääminen on hyvä suorittaa isossa tilassa, kuten luokkahuoneessa, johon tutkimukseen osallistuvat ovat kokoontuneet ja aikaa vastaamiseen on varattava n. 15–25 min. (Eskola 1997, 21–24.)

Eläytymismenetelmä on melko uusi tutkimusmenetelmänä ja sillä on omat hyvät ja huonot puolensa. Hyviä puolia ovat sen halpuus, helppous ja nopeus. Se antaa myös mahdollisuuden tutkia monia erilaisia ongelmia ja kerättyä aineistoa on mahdollista analysoida useilla eri tavoilla. Huonoja puolia taas ovat toimivan kehyskertomuksen keksimisen hankaluus ja se, että menetelmä ei tarjoa valmiita vastauksia. (Eskola 1997, 31–33.)

Eläytymismenetelmän luotettavuus on saanut jonkin verran kritiikkiä, joka kohdistuu kertomusten aitouteen ja tarinoiden kirjoittamistilanteen keinotekoisuuteen. On myös väitetty, että tarinat tuottavat pelkkiä stereotypioita. Menetelmä on kuitenkin luotettava, koska eläytymismenetelmää käytettäessä tarinat kertovat aina sen, mitä ihmiset sillä hetkellä aiheesta ajattelevat. (Eskola 1997, 28–29.)

Tässä opinnäytetyössä eläytymismenetelmää sovellettiin siten, että kehyskertomuksia on neljä. Varsinaisia erilaisia variaatioita on edelleen vain kaksi, mutta molemmista päädyttiin tekemään tytöille ja pojille omat kehyskertomuksensa. Tytöille jaettuissa kertomuksissa eläydyttiin Mallan rooliin ja pojille jaettiin kertomukset, joissa eläydyttiin Mikon rooliin. Tällaiseen ratkaisuun päädyttiin, jotta vältettäisiin vastaajien mahdollinen hämmennys siitä, että vaihtoehtoina on eläytyä joko tytön tai pojan rooliin. Lisäksi tällä tavoin saadaan helposti analysivaiheessa eroteltua tyttöjen ja poikien kertomukset toisistaan eikä erillistä sukupuolen ilmoittamista kirjoittamisvaiheessa tarvita.

Tutkimukseen laadittiin siis kaksi toisistaan eroavaa kehyskertomusta, mutta kumpikin variaatio kehyskertomuksista on tehty erikseen sekä Mallalle että Mikolle. Kehyskertomusten Malla ja Mikko ovat kuudesluokkalaisia, jotka kehyskertomuksen A 1) ja 2) versiossa ovat kuulleet yläkoulusta monenlaisia asioita jotka nyt mietityttävät heitä, mutta he eivät ole kertoneet ajatuksistaan muille. Kehyskertomus A:n vastaajien on tarkoitus kuvata Mikon tai Mallan tuntemuksia ja yläkouluun siirtymisessä askarruttavia asioita sekä miettiä kenen kanssa asioista voisi mahdollisesti keskustella. Kehyskertomuksen B 1) ja 2) versiossa Malla ja Mikko puolestaan ovat keskustelleet yläkouluun siirtymisestä ja mietityttävistä asioista eri ihmisten kanssa ja odottavat yläkouluun siirtymistä innolla. Kehyskertomus B:n vastaajien on tarkoitus kuvata Mallan ja Mikon tuntemuksia ja ajatuksia yläkouluun siirtymisestä, mutta myös kuvata kenen/keiden kanssa he ovat yläkouluun siirtymisestä keskustelleet ja millaista hyötyä siitä mahdollisesti on ollut. (LIITE 1) Aineistoa kerätessä kehyskertomukset jaettiin siten, että pojille annettiin summittaisesti kehyskertomusta A ja B, joissa eläydyttiin Mikon rooliin ja tytöille annettiin kehyskertomukset A ja B, joissa tarkoitus oli eläytyä Mallan rooliin.

4.2.2 Sisällön analyysi

Eläytymismenetelmällä kerättyä aineistoa voidaan analysoida samalla tavalla kuin muitakin laadullisia aineistoja. Huomattava kuitenkin on, että analyysi ei ole pelkkää vastausten kuvailua, koska aineiston varsinainen ydin saadaan esille kun vertaillaan kehyskertomuksia. Analyysivaiheessa tulisi kiinnittää huomiota siihen, mikä kertomuksissa muuttuu kun yhtä asiaa niissä varioidaan. (Eskola 2001, 83.)

Tässä opinnäytetyössä pyrittiin saamaan nuorilta mahdollisimman vapaata kerrontaa, joten laadullisen tutkimuksen tarjoamat menetelmät antoivat parhaimmat lähtökohdat aineiston tarkasteluun. Aineistonkeruumenetelmäksi valittiin eläytymismenetelmä, joka mahdollistaa nuorten ajatusten esiintulon ja antaa mahdollisuuden korostaa niitä asioita, jotka yläkouluun siirtymisessä tai aikuisen roolissa siirtymävaiheen tukijana koetaan merkityksellisiksi. Ennen aineiston keräämistä nuorille kerrottiin lyhyesti tutkimuksesta ja ohjeistettiin heitä tarinan kirjoittamista varten kertomalla, että varsinaisia oikeita vastauksia ei ole ja jokainen voi kirjoittaa omalla tyylillään eläytyen annettuun tilanteeseen eli kehyskertomukseen. (LIITE 1)

Kerätty aineisto analysoitiin induktiivisen sisällön analyysin avulla. Sisällön analyysi tarkoittaa menetelmää, jolla pystytään analysoimaan kirjallista tai suullista kommunikaatiota ja sillä voidaan myös tutkia ja perehtyä paremmin asioiden sekä tapahtumien merkityksiin, seuraamuksiin ja yhteyksiin. Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen, joka siis perustuu aineistoon, perustana voidaan pitää sisällön analyysiprosessia. Sisällön analyysiä voidaan käyttää esimerkiksi silloin, kun tutkimusaineistona on puhetta tai tekstiä ja jos tutkimusaineisto kootaan haastattelun tai tarkkailun pohjalta. Keskeistä on tutkittavan yksikön valinta, joka voi olla esimerkiksi teksteissä esiintyvä sana tai ajatus. (Toivonen 1999, 125–128). Sisällön analyysi on kerätyn aineiston tiivistämistä siten, että tutkittua ilmiötä voidaan kuvailla yleistävästi ja tutkittavien ilmiöiden suhteet saadaan esitettyä selkeästi. Tutkimusaineistosta erotellaan samanlaisuudet ja erilaisuudet ja ne jaetaan yksiselitteisiin, toisensa poissulkeviin luokkiin. (Latvala & Vanhanen- Nuutinen 2001, 21- 24).

Sisällön analyysin etenemistä voidaan kuvata seuraavien vaiheiden kautta: tutkittavan yksikön valinta, aineistoon tutustuminen, pelkistäminen, luokittelu, tulkinta ja luotettavuuden arviointi. Yksikön valinta antaa perustan ja suuntaviivat aineiston tarkastelulle ja toimii lähtökohtana sisällön analyysille. Aineistosta poimitaan vastauksia en-

nalta asetettuihin kysymyksiin ja vastaukset pelkistetään siten, että niiden ryhmitteleminen on mahdollista. Ryhmittelemällä aineistojen erot ja yhtäläisyydet saadaan näkyviin. Samansisältöiset vastaukset voidaan yhdistää yhdeksi luokaksi, jolle annetaan aineiston vastauksia kuvaava nimi. (Latvala & Vanhanen- Nuutinen 2001, 24.) Tutkijalla on usein jo etukäteen ajatus siitä, millaisiin luokkiin aineiston sisältö voidaan sovittaa. Tutkittavat kuitenkin tuottavat spontaanisti omista lähtökohdistaan ja mietteistään kumpuavaa aineistoa ja tuotetut tekstit, vastaukset tai ajatukset harvoin jäsenyvät suoraan tiettyyn kategoriaan. Samoin analysoitavan aineiston tulkinta aiheuttaa omat ongelmansa: tulkitseeko tutkija aineistoa samalla tavalla, kuin tutkittava on sen tarkoittanut. (Toivonen 1999, 129.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Aineiston kerääminen

Tässä tutkimuksessa kohdejoukkona olivat kuudesluokkalaiset nuoret ja opinnäytetyössä oli mukana kaksi alakoulua, joista molemmista opinnäytetyöhön osallistui yksi luokka. Tutkimusaineistona oli 37 ainetta, joista 18 oli kirjoitettu kehyskertomus A:n ja 19 kehyskertomus B:n pohjalta. Vastaajista 22 oli tyttöjä ja 16 poikia. Aineiston analyysivaiheessa sukupuolta ei ryhmän sisällä enää eroteltu, vaan molemmat ryhmät sisälsivät sekä tyttöjen että poikien vastauksia.

Oppilaita informoitiin tutkimuksen tarkoituksesta ja tavoitteista sekä heitä ohjeistettiin kirjoittamaan aineet kehyskertomuksen ohjeiden mukaisesti. (LIITE 1) Heille kerrottiin, että jokainen saa oman paperin, jossa tehtävänanto eli kehyskertomus on ja heille annettiin konseptipaperi johon vastata. Oppilaille kerrottiin myös, että tytöille ja pojille on omat kehyskertomukset. Se, että kertomusten joukossa oli erilaisia variaatioita, jätettiin tarkoituksella kertomatta, jotta siitä ei aiheutuisi vertailua oppilaiden keskuudessa. Oppilaille kerrottiin, että aikaa aineen kirjoittamiseen on 30 minuuttia. Aineen kirjoittamisen aikana nuoria pyydettiin keskittymään vain omaan kirjoittamiseen.

5.2 Eettisyyden huomiointi alaikäisille suunnatussa tutkimuksessa

Luotettavuus – ja eettisyysnäkökulmat on tärkeää huomioida tutkimusta tehtäessä ja niitä tulee kuvata oman tutkimuksen kautta. Mahdollisia uhkia ja ongelmia tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä kohtaan on hyvä miettiä jo etukäteen, jotta ne saadaan minimoitua. (Kylmä & Juvakka 2007, 67.)

Opinnäytetyössä erityistä huomioita vaativat ihmisarvon suojelua koskevat normit. Niitä ovat muun muassa tutkijan velvollisuus kunnioittaa ihmisarvoa, yksilönvapautta ja itsemääräämisoikeutta. Tutkimuksen lähtökohtana tulee olla pyrkimys varjella tutkittavien ihmisarvoa ja kunnioittaa tutkittavien oikeutta päättää osallistumisestaan tutkimukseen. Lisäksi tutkimuksen tekijällä on velvollisuus hankkia tutkittavien suostumus, sekä informoida tutkittavia tutkimuksesta ja tutkimustuloksista. Tutkijan on kerrottava tutkittaville selkeästi tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet, sekä raportoitava tutkimustuloksista asianmukaisesti. (Kuula 2006, 232 - 233.)

Opinnäytetyö huomioi edellä mainitut normit vapaaehtoisella tutkimukseen osallistumisella, sekä osallistumisen varmistamisella huoltajilta. Tutkijan velvollisuus on kunnioittaa yksilöiden yksityisyyttä, läheisiä ihmissuhteita, sekä arvoja ja asenteita, vaikka ne olisivat omien tai yleisesti hyväksytyjen arvojen vastaisia (Kuula 2006, 233–234). Aineiston analyysissä ja raportoinnissa edellä mainittu normi tulee huomioida ja kertoa aineistosta nousseista ajatuksista ja ilmiöistä neutraalisti, vaikka tutkijan asenteet tai odotukset olisivat aineiston kanssa eriävät.

Koska tutkimuksen kohderyhmänä ovat alaikäiset lapset, on kiinnitettävä erityistä huomiota tutkimuksen eettisyyteen. Lasten osallistuminen tutkimukseen vaatii lähes poikkeuksetta hyväksynnän aikuiselta ihmisiltä, kuten vanhemmilta tai koulun johtokunnalta. Tutkimusta tekevien on myös pyrittävä parhaansa mukaan suojelemaan tutkittavia stressiltä ja muulta heitä vahingoittavalta. (Holmes 1998, 24.) YK:n yleissopimuksessa painotetaan kuitenkin lasten oikeuksia saada oma äänensä kuuluviin ja tämän vuoksi lapsilla, samoin kuin muilla erityisryhmillä, tehtävät tutkimukset ovat hyvin perusteltuja. Koska laissa määritellään lasten kuuluvan suojeltaviin erityisryhmiin, joilla ei ole täysivaltaista oikeutta antaa suostumustaan tutkimukseen osallistumiseen, tulee lapsen tutkimukseen osallistumisesta siis pyytää lupa vanhemmalta tai muulta huoltajalta. (Kuula 2006, 147.) Lapsen huoltajuutta koskevia säännöksiä käsitellään lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa (361/1983). Tilanteessa, jossa vanhemmat ovat yhdessä lapsensa huoltajia, he vastaavat yhdessä lapsesta ja tekevät lasta koskevat päätökset. Pääasiassa tarvitaan siis molempien vanhempien suostumus, kun ratkotaan lapsen tärkeitä henkilökohtaisia asioita. Jos lapsen vanhempi puolestaan on yksinhuoltaja, päättää hän yksin lapsensa henkilökohtaisista asioista. Jos jollakin asialla kuitenkin ei ole merkittävää vaikutusta lapsen tulevaisuuden kan-

nalta, on huoltajan mahdollista antaa vain oma suostumuksensa, vaikka kyseessä olisikin yhteishuoltajuus (Suomen lainsäädäntö 2005). Vanhempien suostumus ei kuitenkaan yksin riitä, vaan olennaista on kuunnella myös lasten mielipidettä ja lapsi voi näin vaikuttaa päätökseen tutkimukseen osallistumisesta (Kuula 2006, 149).

Tutkimukseen osallistuneet lapset olivat alaikäisiä, joten vanhemmilta kysyttiin lupa tutkimuksen tekoon. Tutkimusaineistosta voi tulla esiin arkoja asioita tai lapsen vanhemmilla voi olla jokin muu mahdollinen syy, miksi eivät halua lapsensa tutkimukseen osallistuvan. Lupakyselyä suunniteltaessa katsottiin, että vain yhden huoltajan suostumus tutkimusta varten riittää. (LIITE 2) Oppilaiden osallistuminen tutkimukseen oli vapaaehtoista ja myös heidän suostumustaan tutkimukseen osallistumiseen kysyttiin suullisesti.

Ennen tutkimuksen toteuttamista yhteistyökoulujen rehtoreihin otettiin yhteyttä ja he varmistivat vielä luokanopettajilta, että tutkimuksen teko onnistuu. Varmistuneilta yhteistyökouluilta kysyttiin, millä tavoin he toivoisivat eettisyyttä huomioitavan tutkimusta tehtäessä. Sovittiin, että lasten vanhemmille annetaan täytettäväksi erillinen lupakaavake, jolla he varmistavat lapsensa tutkimukseen osallistumisen. Kaavakkeesta käy ilmi, millainen tutkimus on kyseessä, mitä tutkitaan sekä millä tavoin tutkimus toteutetaan. Lupakyselyssä kerrottiin myös, että tutkimuksessa eivät tule millään muotoa ilmi lapsen henkilötiedot. Vanhemmille ja lapsille kerrottiin, että tutkimusaineisto hävitetään asianmukaisesti tutkimuksen sisällön analyysin valmistumisen jälkeen. (LIITE 2)

5.3 Aineiston analysointi

Aineiston keräämisen jälkeen aineet puhtaaksikirjoitettiin ja luettiin läpi useaan kertaan. Lukukertojen yhteydessä aineistosta tehtiin muistiinpanoja ja aineistosta nousevia ilmiöitä kirjattiin ylös. Analyysi yksikkönä käytettiin sanaa tai lausetta. Joissakin tapauksessa lause tai sana ei suoranaisesti paljastanut, odottiko vai pelkäsikö vastaaja kyseistä asiaa, mutta lauseen yhteys pystyttiin kaikissa tapauksissa päättelemään ympäröivästä tekstistä. Lause ”*Ai niin, alkaa ruotsin opiskelu. Voi ei!*” kirjattiin jännitystä aiheuttaviin asioihin, koska lauseen jatko ”Voi ei!” oli tulkittavissa siten, ettei ruotsin alkamista ainakaan odotettu. Vähitellen aineet alkoivat toistaa samoja asioita ja kokonaiskuva aineistosta alkoi muodostua. Aineistosta nousseet asiat luokiteltiin seuraavanlaisiin luokkiin:

1. odotukset
2. jännitystä aiheuttavat asiat
3. aikuiset joiden kanssa asioista halutaan keskustella
4. asiat, jotka helpottavat siirtymävaihetta

Ajatukset yläkouluun siirtymisestä voitiin jakaa karkeasti kahteen eri luokkaan: odotuksiin tai jännitystä aiheuttaviin asioihin. Aineiston perusteella ajatukset kuuluivat selvästi toiseen edellä mainituista luokista, eikä tulkinnan varaa jäänyt; asia jännitti tai siihen kohdistui odotuksia. Jännitystä ja odotuksia käsittelevien luokkien alle muodostui vielä kolme alaluokkaa: koulunkäynti, sosiaaliset suhteet ja omat tunteet. Alaluokkien muodostuminen tapahtui lukukertojen ja huolellisen kirjaamisen jälkeen, kun opinnäytetyöntekijät tarkastelivat aineistosta nousseita asioita ja ryhmittelivät niitä saman aihepiirin ympärille.

Sosiaaliset suhteet - luokkaan sisällytettiin asiat, jotka jollakin tavalla liittyivät vuorovaikutukseen toisten ihmisten; oppilaiden, ystävien, opettajien tai muun koulun henkilökunnan kanssa. Koulunkäynti - luokka piti sisällään asiat, jotka liittyivät uuteen kouluun kokonaisuudessaan, esimerkiksi koulun säännöt ja tavat. Samoin kuin fyysiseen ympäristöön liittyvät odotukset ja jännitykset, sekä uudet oppiaineet, läksyjen lisääntyminen ja luokkien löytyminen uudessa koulurakennuksessa kirjattiin koulunkäynti - luokkaan. Omat tunteet -luokka oli luokka niille aineistosta nousseille asioille, joita ei suoranaisesti voitu kytkeä edellä mainittuihin luokkiin. Omat tunteet -luokassa nuorten odotukset tai jännitys ilmaistiin suorana tunteena ”*Minua jännittää*” tai ”*Malla on innoissaan koulun alkamisesta*”. Omat tunteet luokkaan kirjattiin myös omaa itseä kohtaan kohdistetut odotukset tai jännitykset, kuten elämässä eteenpäin siirtyminen tai koulussa pärjääminen.

Jos aineessa oli esimerkiksi lause ”*Mikkoa pelottaa...ja häntä jännittää...*”, kirjattiin sekä pelko että jännitys erillisinä mainintoina. Jos kuitenkin pelko tai jännitys kohdistui selkeästi johonkin kohteeseen esim. kiusaamiseen, kirjattiin asia ylös kiusaamisen pelkona ja näin ollen maininta kuului sosiaaliset suhteet luokkaan. Koska kiusaaminen sijoittui itsessään jännitystä aiheuttavien asioiden luokkaan, ei jännittämistä ollut enää tarpeellista merkitä erikseen. Omat tunteet luokkaan asia merkittiin ainoastaan silloin, jos ne eivät kohdistuneet suoranaisesti mihinkään, vaan olivat ”yleistuntemuksia” liittyen yläkouluun siirtymiseen.

Nuoret eläytyivät kiitettävästi Mallan ja Mikon näkökulmaan ja useat päätyivätkin jossain vaiheessa pohtimaan siirtymistä yläasteelle omasta näkökulmastaan. Aine aloitettiin siis Mallan tai Mikon kertomana, mutta usein tekijä oli vaihtunut muutaman lauseen jälkeen minämuotoon. Aineiston analyysin kannalta ei ollut merkitystä, kirjoittiko nuori omasta vai Mallan tai Mikon näkökulmasta, vaan tärkeää oli että he todella eläytyivät tilanteeseen. Jokaisesta aineesta kumpusi ajatuksia kehyskertomuksen pohjalta ja nuoret tuottivat monipuolisen aineiston pohtien yläasteelle siirtymistä, merkityksellisiä aikuisia sekä siirtymävaihetta helpottavia asioita. Aineistosta poimitut sitaatit on kirjoitettu sellaisinaan, eikä mahdollisia kielioppivirheitä ole korjattu. Aineistossa nuoret käyttivät sekaisin käsitteitä yläaste ja yläkoulu ja sen vuoksi sitaateissa on käytetty molempia nimityksiä.

5.3.1 Jännitystä aiheuttavat asiat

Jännitystä aiheuttavien asioiden käsittely korostui molempien ryhmien vastauksissa. Jännitys ja pelko olivat käytetyimmät ilmaukset, mutta nuoret käyttivät runsaasti myös ilmaisuja: miettiä, päässä pyörii ajatuksia, askarruttaa tai pohtia. B vastauksissa pelkoja ja jännitystä aiheuttavia asioita käsiteltiin A vastauksia enemmän.

Molemmissa ryhmissä A ja B sosiaaliset suhteet herättivät nuorissa eniten jännitystä ja pelkoa. Kehyskertomus A:n vastauksissa sosiaaliin suhteisiin liittyvistä peloista mainittiin merkittävästi enemmän kuin kehyskertomus B:n vastauksissa. Mopotus nousi yhdeksi suurimmista sosiaaliin suhteisiin liittyvistä peloista ja mopotuspelkoa käsiteltiin monin eri tavoin. Ryhmien vastaukset eivät mopotuksen osalta eronneet toisistaan. Mopotukseen liittyviä myyttejä käsiteltiin myös piirrosten avulla ja joissakin aineissa pohdittiin, millaisiin mopotustoimenpiteisiin voi suostua ja millaisia seuraamuksia kieltäytymisellä voi olla.

*” Mikko voi joutua isompien oppilaiden mopotuksen kohteeksi. Hän ei syö tupakan-
tumppeja mutta pari lihaliemikuutiota hän kyllä kestää.”*

*”Okei, joskus joku on kuollut mopotuksessa, mutta se ei tarkoita, että joka vuosi joku
kuolee siinä.”*

”Mikko on kuullut juttuja siitä miten yläasteikäisiä mopotetaan esim. syöttämällä tupakantumppeja, hakkaamalla tai jollain muulla tavalla, joten häntä mietityttää ”mopotetaanko häntä.”

”Hän ajattelee, mitä jos hän kuolee, jos jotkut mopottavat”

”Olen kuullut, että kannattaa suostua tehtäviin, mutta ei sellaisiin mihin ei tosiaan itse halua suostua. Jos ei kuulemma suostu, saattaa isommat oppilaat kiusata tai mopottaa enemmän myöhemmin.”

Mopotuksen jälkeen eniten jännitettiin uusia luokkalaisia, muita koulun oppilaita ja uusia opettajia. Suurin yksittäinen huolenaihe molemmissa ryhmissä oli kavereiden joutuminen eri luokille tai kouluihin. Huolta herätti myös vaikeus uusien kavereiden saamisessa ja pelko vanhojen kavereiden menettämisestä. Kehyskertomusten suurin eroavaisuus sosiaalisten suhteiden luokassa olivat jännittävät tunteet uusia luokkalaisia ja muita koulun oppilaita kohtaan. Niihin liittyviä pelkoja mainittiin A vastauksissa kaksi kertaa niin paljon kuin vastauksissa B.

” Malla pohtii varmasti asioita joita myös muut miettivät. Uudet opettajat, kaverit ja luokat. Kuinka päästä mukaan uuteen kaveripiiriin, jos luokalla ei ole vanhoja kavereita?”

”Mikko pelkää hieman mennä yläasteelle, koska hänen kaverit menevät muualle eikä tunne oloaan turvalliseksi.”

”Mallan päässä pyörii vain ajatukset yläkoulusta ja niistä opettajien luonteista. Kun jotkut on sellaisia rauhallisia, jotkut taas ovat vähän äkäisempiä....Malla pelkää myös sitä jos hän ei pääse parhaan kaverin kanssa samalle luokalle.”

A vastauksissa nostettiin myös esille pelko yksinolosta, jota B vastauksissa ei käsitelty lainkaan. Vaikka A vastauksissa yksinoloa käsiteltiin ainoastaan muutamassa vastauksessa, on variaation kautta saatu tutkimustulos merkittävä. Yksinoloa ei jännittänyt yksikään vastaaja, joka oli eläytynyt ja kirjoittanut aineen kehyskertomus B:n mukaan. B kehyskertomuksessa Malla tai Mikko oli keskustellut yläkouluun siirtymisestä eri ihmisten kanssa ja odotti yläkoulun alkamista innolla.

Seuraavaksi eniten jännitystä tai pelkoja aiheuttivat koulunkäyntiin liittyvät asiat. Koulunkäynti luokkaan luettiin kuuluvaksi mm. koulun fyysinen ympäristö, uudet aineet, säännöt, vapaa-ajan vähyys ja läksymäärän lisääntyminen. Myös opettajien vaihtuvuuden katsottiin kuuluvan tähän luokkaan, koska opettajan vaihtuminen aineen mukaan ei perustu sosiaalisiin suhteisiin, vaan sen voidaan katsoa johtuvan yläkoulun rakenteesta, johon aineopettajat kuuluvat.

Koulunkäyntiin liittyvät pelot korostuivat erityisesti B vastauksissa. Molemmissa ryhmissä uusi koulu kokonaisuudessaan aiheutti jännitystä tasavertaisesti, mutta eroavaisuus tuli ilmi erityisesti uusien kouluaineiden sekä läksyjen lisääntymisen osalta. Kehyskertomus A:n pohjalta kirjoittaneet eivät olleet lainkaan huolissaan uusista kouluaineista ja läksyjen lisääntymisestä huolehdittiin vain vähän. B vastauksissa huolta edellä mainituista aiheista kannettiin huomattavasti enemmän.

”Sekin voi mietittyttää että kun yläkoulu on varmasti uusi paikka ja kaikki siellä on tietysti toisenlaista kuin alakoulussa.”

”Mallaa askarruttaa myös uusi koulurakennus ja uudet luokat ja koulun säännöt ja tavat.”

”Hän ajattelee että hänelle ei jää yhtä paljon vapaa-aikaa kun nyt on. Kaikki ajat menee kouluun.”

Omat tunteet luokkaan sijoitettiin sellaiset lauseet, joissa vastaaja esimerkiksi mainitsi: *”Yläkoulu jännittää”*, tai *”Mallaa pelottaa yläkouluun siirtyminen”*. Edellä mainittujen lauseiden ajateltiin ilmentävän kokonaisvaltaisesti siirtymään liittyvää tunnetta, eikä pelko tai jännitys kohdistunut mihinkään tiettyyn asiaan, vaan ennemminkin siirtymävaiheeseen. Pelko ja jännitys korostuivat aineissa yleensä, mutta ne olivat myös suurimmat yksittäiset tekijät Omat tunteet – luokassa.

Muita huolenaiheita olivat mm. tunteet omasta pärjäämisestä. Joissakin aineissa pohdittiin aineiden vaikeutumisen ja läksyjen lisääntymisen kautta, omaa koulussa jaksamista ja arvosanojen laskemista. Vastuun lisääntyminen ja turvattomuus olivat myös niitä tunteita, joita vastaajat aineissaan käsittelivät. Omat tunteet luokkaan kerättiin

niitä pelkoja, joita nuorilla oli suhteessa omaan itseen. Esimerkiksi kouluarvosanojen laskun olisi voinut ajatella kuuluvan myös koulunkäynti luokkaan. Arvosanojen puuttamisen ajateltiin kuitenkin riippuvan jokaisen henkilökohtaisista resursseista ja mahdollisuuksista panostaa kouluun ja näin ollen sen olevan myös pelko omien resurssien riittämättömyydestä. Kehyskertomus B:n pohjalta kirjoittaneet käsittelivät kaiken kaikkiaan pelkoja aineissaan A vastauksia enemmän ja myös omat tunteet – luokassa B ryhmässä oli enemmän mainintoja.

”Minua itseäni vähän jännittää, koska se on kuitenkin niin iso askel tulevaisuuden kannalta.”

5.3.2. Odotukset

Odotukset yläkouluun siirtymisestä luokiteltiin samanlaisiin luokkiin, kuin jännitystä aiheuttavat asiat. Kehyskertomus B:n pohjalta kirjoittaneilla nuorilla oli yläkouluun siirtymiseen liittyviä odotuksia huomattavasti A ryhmää enemmän. Odotusten osalta nuorten vastaukset vaihtelivat ja vastauksissa oli enemmän hajontaa kuin jännitystä aiheuttavien asioiden kohdalla. Kaiken kaikkiaan yläkouluun siirtymiseen liittyviä odotuksia käsiteltiin merkittävästi vähemmän kuin jännitystä aiheuttavia asioita.

Sosiaalisiin suhteisiin liittyvät odotukset saivat kuitenkin yhtä paljon kannatusta molemmissa ryhmissä ja selkeästi ylivoimaisin odotuksen kohteita olivat uusien kavereiden saaminen sekä vanhojen kavereiden kanssa samalle luokalle pääseminen. Edellä mainitut odotukset muodostivat ainoan selkeän ryhmän odotusten osalta. Muut maininnat olivat yksittäisiä, eikä muita selkeitä odotuksia noussut esille samalla tavalla, kuten pelkojen osalla.

” Yläasteelle on varmaan kiva mennä kun on uusi koulu ja tulee uusia kavereita.”

”Olisi myös kiva päästä parhaan kaverin kanssa samalle luokalle”

”No on kiva mennä ylä-asteelle, kun voi tutustua uusiin ihmisiin.”

Koulunkäyntiin liittyvät odotukset nousivat esille erityisesti B ryhmän vastauksissa, joissa uutta koulua kokonaisuudessaan odotettiin eniten. Myös vapaampi ilmapiiri,

työelämään tutustuminen, valinnaiset aineet sekä opinto-ohjaus saivat yksittäisiä ääniä. A ryhmässä puolestaan koulunkäyntiin liittyvät odotukset saivat ainoastaan muutamain maininnan, joista valtaosa liittyi ajatukseen yläkoulun vapaammasta ilmapiiristä.

”Hyvä että siinä on kauppa edes aika lähellä, että voi käydä siellä koulun jälkeen tai välkillä.”

”Odotan innolla uusia haasteita ja aineita. Kotitaloutta odotan innolla”

”Yläkouluun on kiva mennä koska siellä on vapaampaa...”

Omat tunteet luokka keräsi molemmissa ryhmissä eniten ääniä, joista kuitenkin innokkuus ja odotus painoutuivat selkeimmin. Muut omiin tunteisiin tai psyykkisiin resursseihin liittyvät odotukset saivat yksittäisiä mainintoja. Molempien ryhmien aineissa odotettiin tiedon ja vastuunoton lisääntymistä ja myös elämässä eteenpäin pääsemisen koettiin molemmissa ryhmissä odottamisen arvoisena asiana.

”On kiva kun on mahdollisuus oppia koulussa.”

”Malla on innoissaan.”

”Yläkoulu on kyllä tervetullut hänen elämään”

”Koulua on taas yksi vuosi vähemmän”

”Mikon mielestä oli kiva kasvaa ja saada enemmän vastuuta..”

Kaiken kaikkiaan nuoret käsittelivät yläkouluun siirtymiseen liittyviä ajatuksia monipuolisesti. Aineissa korostuivat jännitystä aiheuttavat asiat ja niitä käsiteltiin aineissa moninkertaisesti odotuksia enemmän. Kehyskertomus B:n pohjalta vastanneet nuoret käsittelivät aineissaan huomattavasti A ryhmää enemmän sekä pelkoja että odotuksia. Selkeimmät erot ryhmien välillä olivat sosiaalsiin suhteisiin liittyvissä peloissa, joita A kehyskertomuksen pohjalta kirjoittaneet toivat esiin useammin. B vastauksissa puolestaan korostuivat koulunkäyntiin liittyvät jännitykset, sekä omat tunteet -luokka,

jossa yläkouluun siirtyminen kokonaisuudessaan koettiin jännitystä aiheuttavana asiana. Usein samanlaiset asiat toistuivat sekä jännitystä, että odotuksia aiheuttavina asioina. Esimerkiksi odotus kavereiden kanssa samalle luokalle pääsemisestä oli toisessa aineessa ilmaistu pelkona kavereiden kanssa eri luokalle joutumisena. Osassa vastauksissa uutta koulua odotettiin, kun taas toisissa aineissa uuden koulun koettiin lisäävän jännitystä. Samoin uudet ihmissuhteet aiheuttivat sekä odotuksen, että jännityksen tunteita.

5.3.3 Nuorten näkemys tärkeistä henkilöistä siirtymävaiheen tukijoina

Opinnäytetyön tutkimuskysymysten kannalta tärkeä oli selvittää, keneltä nuoret toivoivat tukea siirtymävaiheessa. A ja B vastauksien välillä ei suurta eroa löytynyt.

A vastauksista selvisi, että nuoret kokivat omien vanhempien olevan toivotuin keskustelukumppani siirtymävaiheessa. B vastauksissakin omat vanhemmat olivat tärkeitä henkilöitä keskustelussa yläkouluun siirtymisestä, mutta vastauksista yleisin oli kuitenkin kaverit. A vastauksissa myös toiseksi eniten oli esillä se, että omat kaverit olisivat paras tuki ja turva siirtymävaihetta käsiteltäessä.

”Mikkoa ei jännitä yhtään niin paljon kuin alussa kun vanhemmat selitti mitä siellä on”

”Hänen kannattaisi puhua vanhemmille.”

”Olen keskustellut yläasteelle menosta kavereitteni kanssa enimmäkseen. Heidän avulla olen saanut tietää joistain asioista enemmän.”

A vastauksissa opettajat oli mainittu hieman useammin kuin B vastauksissa ja opettajat mainittiin myös useasti nuorten pohtiessa sitä, kenen kanssa asioista olisi hyvä keskustella. Rehtorit puolestaan mainittiin kummassakin, A:ssa ja B:ssä, vain kerran. Muita henkilöitä tai ammattiryhmiä, joita ainoastaan B aineissa esiintyi, olivat opinto-ohjaaja, koulun terveydenhoitaja, tuttavat ja luokkakaverit. A vastauksissa ei mainittu ketään edellä olevista.

”Mikko on keskustellut siitä asiasta open ja rehtorin kanssa ja on jopa voinut puhua terveydenhoitajan kanssa siitä.”

”Opettajille voi aina kertoa asioita ja ne auttavat monissa asioissa.”

Vastauksista erottui myös se, että jo yläkoulussa olevan tai sieltä jo päässeen kaverin/tuttavan kanssa olisi nuorten näkökulmasta hyvä siirtymävaihetta käsitellä. Vanhemmat sisarukset mainittiin myös parissa aineessa.

”Isonveljen tai isonsiskon kannattaa siksi, että heillä on ollut sama tilanne kuin Mikolla ja he tietävät mitä yläasteella tehdään.”

”Hänen kaverin isosisko on kasilla eli käynyt jo seiskaluokan eli tietää kaikki tunteet.”

Joissakin aineissa ei täysin osattu nimetä ketään tiettyä henkilöä tai ammattikuntaa kenen kanssa puhua, mutta toivottua oli saada tukea joltain sellaiselta aikuiselta, joka ymmärtää. Näitä vastauksia löytyi tasapuolisesti sekä A:n että B:n joukosta.

”Mallan kannattaisi puhua jonkun luotettavan aikuisen kanssa.”

”Mikon kannattaisi puhua jo yläkoulussa olevalle tai jollekin aikuiselle, koska he ovat olleet jo yläkoulussa.”

B aineissa oltiin enemmän sitä mieltä, että tarvetta keskustella siirtymävaiheesta ei ole, joskin tämä tuli esille vain parissa aineessa. A vastauksissa mainittiin yhden kerran, ettei yläkouluun siirtymisestä tarvitse keskustella kenenkään kanssa.

”En oo keskustellu kenenkään kaa, oisko pitäny?”

”Ei tää ny nii ihmeellistä oo et täst tarvis puhuu... J ”

5.3.4 Siirtymävaiheen helpottaminen

Tutkimustuloksia analysoitaessa selvitettiin myös sitä, mikä kuudesluokkalaisten mielestä helpottaa yläkouluun siirtymistä. Saatuja tuloksia ei vertailtu kehyskertomusten kahden eri variaation pohjalta, vaan tutkimustulokset poimittiin molemmista ryhmistä.

Kavereiden kanssa asioista keskusteleminen koettiin yhdeksi tärkeimmistä asioista siirtymävaiheen helpottamiseksi. Tässä auttoi myös tieto siitä, että kaikilla ikätovereilla on sama siirtymävaihe edessään. Isompien sisarusten ja tuttujen kokemukset yläkoulusta olivat myös näkyvässä osassa nuorten vastauksissa. Yleensä ottaen asioista puhuminen koettiin helpottavaksi.

”Puhuminen jonkun kanssa auttaa aina. J ”

”Kavereiden kanssa puhumisesta on ollut hyötyä Malla, kun kaveritkin ovat puhuneet omista ajatuksista.”

”Kun Malla on puhunut yläkouluun siirtymisestä ystäviensä kanssa, hän ei tunne yläkouluun siirtymistä pelottavaksi, koska kaikilla ystävillä on sama edessä.”

Kaverin/kaverien pääsyä samalle luokalle kuin itse pidettiin erittäin tärkeänä. Helpommaksi siirtymävaiheen tekisi nuorten mielestä myös se, että ylemmillä luokilla samassa koulussa olisi ennestään tuttuja oppilaita. Uuteen kouluun tutustuminen etukäteen nähtiin siirtymistä helpottavana tekijänä, kuten myös mahdolliset tukioppilaat, joilta mieltä askarruttavista kouluun liittyvistä asioista voisi kysyä. Vastauksista kävi myös ilmi, että jonkinlainen opas yläkouluun siirtyville olisi toivottua saada ja koululla voisi olla myös jokin tietty paikka, josta tietoa tarvittaessa saisi. Yläkoulun opinto-ohjaajien vierailu alakouluihin tuli myös esille aineissa. Tällöin opinto-ohjaaja voisi helpottaa siirtymävaihetta kertomalla yläkouluun liittyvistä uusista asioista.

”Kaverit vanhasta koulusta helpottavat oloa. Ei tarvitsisi kulkea yksin koulussa. Yläkoulussa voisi olla info- pisteitä, joihin löytää helposti. ”

”Se oli hyvä oikeastaan, että opot kävivät kertomassa yläkoulusta, niin Malla sai paljon tietoa... Opot kertoivat että tutustumiskäynnillä (kaiketi) annetaan kartta ja luokkien paikat oppii kuulemma nopeasti.”

Aineissa tuli myös esiin, että siirtymistä helpottaisi, jos jo alakoulussa tapahtuneesta koulukiusaamisesta tiedotettaisiin mahdollisuuksien mukaan yläkouluun. Tällöin rehtorilla ja opettajilla olisi paremmat mahdollisuudet yläkoulussa huomata kiusaamista

tapahtuvan ja heidän olisi ehkä silloin helpompi siihen myös puuttua. Koulukiusaamisesta kertomisen toivottiin myös olevan mahdollista nimettömänä.

”Helppoa olisi, jos asiasta voisi kertoa paperilla ja kiusaamiseen puututtaisiin niin, että kiusaaja ei saa tietää kuka on kertonut kiusaamisesta.”

Aineista kävi ilmi, että yläkouluun jo siirryttyä olisi uudessa luokassa hyvä tehdä paljon erilaisia paritöitä eri ihmisten kanssa. Tätä kautta uusiin luokkatovereihin koettiin olevan helpompi tutustua.

”Uudet kaverit ovat tietenkin hyväksi, mutta aina ei ole helppoa ystäväystyä. Opettajakin voisi määrätä erilaisia paritöitä. Niin olisi helpompaa.”

Nuorten aineista välittyi selvä viesti siitä, että ns. mopotusta jännitettiin ja jopa pelättiin yleisesti. Mopotuksesta etukäteen tiedottaminen ja sen salliminen vain ”kastejuhlassa” olivat nuorille siirtymävaihetta helpottava asia. Esille tuli myös, että nuorelle vanhempien lupaus puuttua mopottamiseen tarvittaessa oli helpottavaa. Nuorten keskuudessa koettiin tärkeänä uusista asioista ja muutoksista etukäteen tiedottaminen. Aineistosta välittyi myös nuorten ajatus siitä, että kaikkia huhuja, joita yläkoulusta kuulee, ei kannata uskoa.

6 POHDINTA

6.1 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta on mahdollista arvioida laadullisen tutkimuksen yleisillä luotettavuuskriteereillä. Seuraavia kriteereitä on yleisesti käytetty arvioitaessa laadullisen tutkimuksen luotettavuutta: uskottavuus, vahvistettavuus, refleksiivisyys ja siirrettävyys. (Kylmä & Juvakka 2007, 127.)

Uskottavuus tarkoittaa tutkimuksen ja tutkimustulosten uskottavuutta ja sen osoittamista tutkimuksessa. Tutkijan on varmistettava, että tutkimustulokset vastaavat tutkittavien käsityksiä tutkittavasta asiasta tai ilmiöstä. Vahvistettavuus puolestaan liittyy koko tutkimusprosessiin ja vaatii tutkimusprosessin kirjaamista (eli muistiinpanoja) siten, että toinen tutkija voi vaikeuksitta seurata prosessin kulkua. Refleksiivisyyden kannalta tutkijan on oltava tietoinen omista lähtökohdistaan tutkimuksen tekijänä sekä arvioitava, kuinka hän itse vaikuttaa aineistoonsa ja tutkimusprosessiinsa. Siirrettä-

vyys taas tarkoittaa tutkimuksesta saatujen tulosten siirrettävyyttä muihin vastaavanlaisiin tilanteisiin. Tutkijan on annettava tarpeeksi kuvailevaa tietoa tutkittavista sekä ympäristöstä, jotta lukijan olisi mahdollista arvioida tulosten siirrettävyyttä. (Kylmä & Juvakka 2007, 127–128.)

Tutkimustulokset tukevat aiemmin tehtyjä tutkimuksia (Pietarinen 1999, Savolainen 2005), joissa sosiaalisiin tilanteisiin liittyvät pelot ja odotukset sosiaalisista suhteista korostuivat siirtymävaiheessa. Tutkimustuloksissa nousivat esille samansuuntaiset ilmiöt myös koulunkäyntiin liittyvistä peloista ja odotuksista, sekä omaan itseen liittyvistä jännitteistä ja toiveista. Aineiston analyysissä ei ollut ennakko-odotuksia, koska siirtymävaiheen tarkastelussa ei ole aiemmin käytetty kehyskertomusta ja näin myös nuorten reagointi ja vastausten informaatioarvo olivat arvoituksia. Nuoret olivat kuitenkin eläytyneet eläytymismalliin todella hyvin ja aineisto oli monipuolinen ja rikas. Tutkimustuloksissa korostuivat erityisesti kaverisuhteiden merkitys siirtymävaiheessa, mikä tukee teorialtetta ja puoltaa näin tutkimuksen luotettavuutta. Kuitenkin myös luotettavan aikuisen roolia painotettiin ja asioista haluttiin keskustella mm. vanhempien ja opettajien kanssa. Vaikka nuoret hakevatkin vertaisryhmän turvaa siirtymävaiheessa, koetaan myös aikuisen antama taustatuki tärkeäksi. Tulosten perusteella nuoruusiän yhtä kehitystehtävää on myös helpompi ymmärtää: aikuisilta toivotaan tukea, asioista kertomista ja tarpeen tullen myös puuttumista esimerkiksi koulukiusaamiseen, mutta kavereiden merkitys ja vertaisryhmän sosiaalisiin suhteisiin liittyvät pelot ja odotukset ovat siirtymävaiheessa tärkeässä ja korostuneessa roolissa.

Tutkimustulosten voidaan ajatella olevan siirrettävissä myös muihin vastaavanlaisiin tilanteisiin ja palvelevan osaltaan myös yläkouluun siirtymävaiheen tutkimista. Koska tutkimustulokset tukevat myös aiemmin tehtyjä tutkimuksia (Pietarinen 1999, Savolainen 2005), on myös tutkimustulosten luotettavuus suurempi. Aineiston analyysi tapahtui molempien opinnäytetyöntekijöiden läsnä ollessa, aineistosta tehtiin huolellisesti muistiinpanoja ja aineistosta nousseista ilmiöistä keskusteltiin yhteisymmärryksessä. Tulosten analysointi ei ollut vain yhden tutkijan varassa, vaan tutkimustulosten analyysissä on huomioitu kahden ihmisen yhtenevät näkemykset.

Tutkimusprosessin tarkka kuvaus ja raportointi lisäävät tutkimuksen luotettavuutta: tutkimusmenetelmistä, olosuhteista, häiriötekijöistä ja mahdollisista virhetulkinnoista on kerrottava totuudenmukaisesti. Lukijan on myös tärkeää tietää, millä perusteilla ai-

neisto luokiteltiin ja miten tutkija perustelee oman näkemyksensä aineiston luokittelusta ja tulkinnasta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 217–281.)

Tutkimuksen luotettavuutta olisi edelleen parantanut jos kehyskertomuksia olisi testattu esimerkiksi yhdellä luokalla etukäteen ja arvioitu kehyskertomusten varioinnin toimivuutta. Vaikka ennakkotestausta ei opinnäytetyössä tehty, aineisto oli monipuolinen ja rikas ja myös kehyskertomusten variointi oli onnistunut. Osaltaan tutkimustulosten luotettavuutta heikentää osan tutkittavista välinpitämätön suhtautuminen aineen kirjoittamiseen ja työrauhaa luokassa oli välillä vaikeahkoa ylläpitää ja valvoa oppilaiden keskinäistä juttelua. Opinnäytetyön tekijöille ei kuitenkaan tullut ilmi, että tutkittavat olisivat saaneet selville, että aineiden alustuksena käytettiin kahta erilaista kehyskertomusta, joten juttelun haitat jäivät minimaaliseksi. Kuitenkin osan oppilaiden kielteinen asenne tutkimukseen vaikutti myös muihin luokan oppilaisiin ja pienensi tutkimusjoukkoa merkittävästi. Edellä mainittu asia on kuitenkin seikka, joka on otettava huomioon esimurrosikäisten kanssa työskennellessä ja jos tutkimusaineiston olisi katsottu olevan liian suppea, olisi harkittu vielä yhden 6. luokan ottamista mukaan tutkimukseen.

Sisällön analyysiinkin liittyy muutamia ongelmia, jotka tuloksia analysoitaessa on hyvä ottaa huomioon. Aineiston tulkinta luo aina omat haasteensa ja ongelmansa. Toisaalta aineisto on hedelmällistä ja kiinnostavaa tulkittavaa, mutta toisaalta on olemassa myös mahdollisuus näkemyserosta tutkijan ja tutkittavan välillä. Ongelmaa voidaan kuitenkin lievittää peräkkäis- ja rinnakkaistutkimuksilla, jossa tutkija perehtyy aineistoonsa myöhemmin uudelleen ja pyytää myös toista asiantuntijaa perehtymään ja luokittelemaan aineiston. (Toivonen 1999, 129.)

Koska kyseessä on laadullinen aineisto ja analysoitavana aineistona ainekirjoitus, käytettiin aineiston analyysissä paikoitellen myös omaa tulkintaa. Kuten aineiston analyysin osuudessa mainittiin, pystyttiin lauseen negatiivinen tai positiivinen lataus päättämään ympäröivästä tekstistä ja tulkinnoista käytiin opinnäytetyön tekijöiden välillä tiivistä keskustelua. Puhtaaksikirjoituksen ja useiden lukukertojen pohjalta tehdyt muistiinpanot olivat yhteneväiset ja näin päästiin myös varmuuteen siitä, että opinnäytetyön tekijöiden tulkinnat olivat jokaisella lukukerralla samanlaiset ja näin myös yhteneväiset aineiston kanssa.

6.2 Tutkimustulosten tarkastelu

Tutkimustulokset antoivat vastaukset tutkimuskysymyksiin ja opinnäytetyön tarkoituksen voidaan katsoa toteutuneen. Nuoret pohtivat aineissaan yläkouluun siirtymiseen liittyviä ajatuksia ja toivat esiin suuren joukon pelon ja jännityksen aiheuttajia ja myös toiveita ja odotuksia. Nuoret käsittelivät ajatuksiaan sekä omasta että kehyskerptomusten Mallan ja Mikon näkökulmasta. Jännitystä aiheuttavat asiat nousivat aineista keskeisimpään rooliin ja erityisesti sosiaalisiin suhteisiin liittyvät pelot korostuivat. Mopottamispelkoa käsiteltiin aineistossa jopa huolestuttavassa määrin ja mopovalistus ja myyttien murtaminen lienee paikallaan niin kuudesluokkalaisille, mutta myös vanhemmille yläkoululaisille. Todellisessa elämässä koulukiusaaminen on yleistä ja kiusatuksi joutuvien lasten määrä suomessa on huomattava, joten aikuisten puuttuminen asiaan on myös tästä näkökulmasta perusteltua. (Salmivalli 2002, 94.) Pelon, jännityksen ja odotuksen lisäksi nuoret kuvasivat yläkouluun siirtymisen olevan iloinen ja haastava asia, vaikka oman paikan löytymistä pelättiin ja koulun vaihtuminen aiheutti myös stressiä ja turvattomuutta. Aineista välittyi laaja skaala erilaisia tunteita, positiivisia ja negatiivisia, joita nuoren mielessä siirtymävaiheessa pyörii.

Yläkoulu eroaa koulujärjestelmänä alakoulusta ja tämä on nuorille uutta ja haasteellista. Heiltä vaaditaan silloin enemmän sopeutuvuutta ja henkilökohtaista ohjausta saadaan huomattavasti vähemmän kuin alakoulussa. Nuoren elämässä olevat monet kiinnostuskohdat, kuten oma opettaja, luokka ja pulpetti puuttuvat yläkoulussa ja nuoresta tulee itse oman oppimisensa paras asiantuntija ja seuraaja. (Kaivosoja 2002, 117.) Tutun alakoulun, luokan ja opettajan taakse jättäminen näkyi selvästi myös kerätyssä aineistossa. Tulevaa odotettiin sekä innolla että pelonsekaisin tuntein. Myös vastuun lisääntyminen, joka osittain johtuu juuri siitä, että henkilökohtainen ohjaus jää yläkoulussa vähemmälle, herätti ajatuksia.

Aineiston pohjalta pystyttiin tekemään samansuuntaisia päätelmiä kuin mitä Kaivosojakin (2002,117), koska nuorten epävarmuus omasta itsestään ja pärjäämisestään yläkoulussa näkyi aineissa. Myös nuorten haavoittuvuus ja pelot itsetunnon murentamisesta esimerkiksi kiusaamisen uhrina kävivät ilmi. Keskittymisvaikeudet puolestaan voivat näkyä koulumenestyksen huononemisena, jonka mahdollisuutta aineissa myös pohdittiin.

Tutkimustuloksissa kehyskertomusten variointi näkyi erityisesti pelkojen ja odotusten osalta. B kehyskertomuksessa, jossa Malla tai Mikko oli keskustellut yläkouluun siirtymisestä, tuotiin siirtymävaiheeseen liittyviä pelkoja ja odotuksia enemmän esille. Jännitystä aiheuttavien asioiden kohdalla kehyskertomusten variointi näkyi selkeimmin koulunkäyntiin ja sosiaalisiin suhteisiin liittyvien pelkojen osalta. B vastauksissa koulunkäyntiin liittyviä pelkoja oli enemmän, kun taas A vastauksissa painottuivat sosiaalisiin suhteisiin liittyvät pelot. A vastauksissa mainittiin myös muutaman kerran pelko yksinolosta, jota B vastauksissa ei esiintynyt lainkaan. Tutkimustulosten perusteella voidaankin ajatella keskustelun lieventävän sosiaalisiin suhteisiin ja yksinoloon liittyviä pelkoja, mutta koulunkäyntiin liittyvien mielteiden korostuvan. Toisaalta myös B vastauksissa oli koulunkäyntiin liittyviä odotuksia A vastauksia enemmän. Yhteenvedona pelkojen ja odotusten osalta voidaankin ajatella, että koulunkäyntiin liittyvistä asioista keskustelu herättelee nuoret pohtimaan ja miettimään yläkouluun siirtymistä enemmän ja näin ollen myös ajatuksia: jännitystä ja odotuksia työstetään ja tuotetaan enemmän. Merkittävää oli kuitenkin sosiaalisiin suhteisiin liittyvien pelkojen vähäisempi määrä B vastauksissa.

Nuoret tuottivat kiitettävästä myös tietoa siitä, kenen kanssa siirtymävaiheesta halutaan keskustella. B vastauksissa oli löydettävissä enemmän tahoja, joiden kanssa keskustelun nuoret ajattelivat siirtymävaihetta helpottavan ja näin myös varioinnin merkitys vastauksissa näkyi. B vastauksissa oli tuotettu A vastauksia monipuolisemmin niitä tahoja, joiden kanssa siirtymävaiheeseen liittyvistä ajatuksista halutaan keskustella. Kavereiden merkitys korostui molempien ryhmien aineissa, mutta A vastauksissa vanhemmat nousivat jopa kavereiden edelle. Luotettavan aikuisen rooli siirtymävaiheen helpottajana kuvastui useista aineista: opettajat, vanhemmat, rehtori, terveydenhoitaja ja nimeltä mainitsemattomat luotettavat aikuiset nimettiin tahoiksi, joiden kanssa siirtymävaiheeseen ja yläkouluun liittyviä asioita haluttiin käsitellä. Nuoret kokivat myös keskustelun jo yläkoulussa olevien kavereiden tai sisarusten kanssa keskustelun tärkeänä.

Myös tuen tarvetta ja keinoja siirtymän sujumiseen oli pohdittu useissa aineissa. Nuoret tuottivat paljon materiaalia, millaiset konkreettiset asiat siirtymävaihetta helpottavat ja millä tavalla yläkouluun siirtymistä kannattaisi alakoulussa valmistella. Kouluun tutustuminen etukäteen koettiin helpottavana asiana, samoin kuin opinto-ohjaajan tai tukioppilaiden esittäytyminen koulussa. Useissa aineissa mainittiin kavereiden

kanssa keskustelun helpottavan yläkouluun siirtymistä. Yhteinen elämäntilanne vertaisryhmän kanssa loi turvaa ja vertaisryhmän tuki oli suurin yksittäinen ryhmä siirtymävaiheen helpottamisessa. Keskustelu kavereiden tai aikuisen kanssa mainittiin myös lukuisissa aineissa siirtymävaihetta helpottavana tekijänä ja kaiken kaikkiaan aineistosta välittyi nuorten tarve keskustella ja saada etukäteen tietoa yläkouluun siirtymisestä.

Analysoitava aineisto antoi paljon materiaalia siirtymävaiheen tarkasteluun. Opinnäytetyö tuo myös uutta näkökulmaa siirtymävaiheessa koettuun tuen tarpeeseen ja tärkeiksi koettuihin ihmisiin. Koska nuoret kokevat erityisesti vertaisryhmän helpottavat yläkouluun siirtymistä, voitaisiin esimerkiksi kouluissa huomioida vertaisryhmän apu entistäkin paremmin. Myös vanhempia voidaan rohkaista keskustelemaan yläkouluun siirtymisestä nuorten kanssa ja hankkimaan oikeaa tietoa mm. mopokasteesta, jota nuoret useissa aineissa kertoivat pelkäävänsä. Kouluissa olisi varmasti tarpeen lisätä yläkouluun siirtymisestä tiedottamista esimerkiksi tukioppilaiden avulla ja lieventää erityisesti sosiaalisiin suhteisiin liittyviä pelkoja, jotka nousivat aineistossa keskeisimpään rooliin.

6.3 Jatkokehittämishaasteet

Yläkouluun siirtymiseen liittyy paljon myyttejä ja huhuja, joiden perusteella kuvaa yläkoulusta muodostetaan. Tämän opinnäytetyön pohjalta voidaan kehittää esite, joka kertoo koulun henkilökunnalle ja vanhemmille, millaisia asioita nuorten päässä liikkuu ja millaista tukea he siirtymävaiheessa tarvitsevat. Esitettä voitaisiin käyttää keskustelun herättelijänä esimerkiksi vanhempainilloissa. Kouluille voitaisiin järjestää myös tiedotuspäivä, jossa siirtymävaiheeseen liittyviä asioita käsiteltäisiin ja nuoret saisivat laaja-alaisesti oikeaa tietoa yläkouluun siirtymisestä.

LÄHTEET

- Aalberg, V. & Siimes, M.A. 1999. Lapsesta aikuiseksi. Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Jyväskylä: Gummerus.
- Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2003. Nuoren aika. Porvoo: WSOY.
- Aalto-Setälä, T. 2005. Lapsesta nuoreksi. Viitattu 6.11.2007. Kansanterveys-lehti 9/2005. <http://www.ktl.fi/portal/11927>.
- Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. 3. uud. p. Tampere: Vastapaino.
- Anttila, A. 2002. Varhaisnuorten romanttinen seurustelu. Teoksessa Viattomuudesta vimmaan. Nuorten elinolot -vuosikirja. Toim. Kuure, T., Vuori, M. & Gissler, M. Jyväskylä: Gummerus, 66 - 71.
- Cacciatore, R. 2007. Huomenna pannaan pussauskoppiin. Eväitä tyttöä ja poikana kasvamisen haasteisiin syntymästä murrosikään. Porvoo: WSOY.
- Eskola, J. 1997. Eläytymismenetelmä tiedonhankintamenetelmänä: lyhyt oppimäärä. Teoksessa Eläytymismenetelmäopas. Toim. J. Eskola. Tampere: Tampereen yliopisto, 5-33.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 2. p. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. 2001. Eläytymismenetelmän autuus ja kurjuus. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Toim. J. Aaltola & R. Valli. Jyväskylä: PS-kustannus, 69-83.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita.10.,osin uudistettu laitos. Jyväskylä: Gummerus.
- Holmes, Robyn M. 1998. Fieldwork with children. Thousand Oaks (California): Sage Publications Inc.
- Holopainen, P., Ojala, T., Miettinen, K., & Orellana, T. 2005. Siirtymät sujuviksi – ehyttä koulupolkua rakentamassa. Opetushallitus. Helsinki. Viitattu 26.19.2007. www.edu.fi/julkaisut , perusopetus.
- Ivanoff, P., Kitinoja, H., Palo, R., Risku, A. & Vuori, A. 2004. Hoidatko minua? Lap- sen nuoren ja perheen hoitotyö. Porvoo: WSOY.
- Kaivosoja, M. 2002. Kasvu ja kehitys kouluiässä: Sosiaalinen kehitys. Teoksessa Kouluterveydenhuolto. Toim. Terho, P., Ala-Laurila, E., Laakso, J., Krogius, H. & Pietikäinen, M. Jyväskylä: Gummerrus, 117.
- Kronqvist, E-L. & Pulkkinen M-L. 2007. Kehityspsykologia. Helsinki: WSOY.
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Gummerus

- Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita.
- Laine, O. 2002. Kasvu ja kehitys kouluikässä: Psykkinen kehitys. Teoksessa Koulu-terveydenhuolto. Toim. Terho, P., Ala-Laurila, E., Laakso, J., Krogius, H. & Pietikäinen, M. Jyväskylä: Gummerrus, 108.
- Latvala, E & Vanhanen – Nuutinen, L. 2001. Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: sisällön analyysi. Teoksessa Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Toim. Janhonen, S. & Nikkonen, M. Juva: WSOY, 21 – 43.
- Linnakangas, R. & Suikkanen, A. 2004. Varhainen puuttuminen. Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:7. Viitattu 28.11.2007. <http://www.stm.fi/>, julkaisut, 2004, toukokuu.
- Makkonen, K. 2007. Murrosikäinen vastaanotolla - tarjotako keppiä vai porkkanaa? Terveystieteitä 4-5/2007, 22–23.
- Muurinen, E. & Surakka, T. 2001. Lasten ja nuorten hoitotyö. Helsinki: Tammi.
- Opetushallitus. 2005. Peruskoulu uudistuu – esite vanhemmille. Viitattu 29.12.2007 <http://www.oph.fi/SubPage.asp?path=1,436,24368>, Tiedotteet 2004.
- Pietarinen, J. 1999. Peruskoulun yläasteelle siirtyminen ja siellä opiskelu oppilaiden kokemana. Väitöskirja. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteen tiedekunta.
- Salmivalli, C. 2002. Kouluhyteisen terveys: Koulukiusaaminen. Teoksessa Koulu-terveydenhuolto. Toim. Terho, P., Ala-Laurila, E., Laakso, J., Krogius, H. & Pietikäinen, M. Jyväskylä: Gummerrus, 94.
- Savolainen, T. 2005. Alakoulusta yläkouluun. Kuudesluokkalaisten pelkoja, toiveita ja odotuksia seitsemännelle luokalle siirtymisestä. Kehittämishanke. Jyväskylän Yliopisto. Opettajan koulutuslaitos. Viitattu 1.11.2007. <http://www.jyu.fi/edu/laitokset/okl/koulutusala/ohjausala/>, ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä – elektroninen julkaisusarja.
- Strid, O. 1999. Viisivuotistarkastuksesta kuudennelle luokalle. Lastenneuvola ja koulu-terveydenhuolto lapsen vaikeuksien havaitsijana ja auttajana. Helsinki: Stakes.
- Suomen lainsäädäntö. 2005 Viitattu 12.1.2008. <http://finlex.fi/fi/>, ajantasainen lainsäädäntö, laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta.
- Terveys 2015 kansanterveysohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriö. Julkaisuja 2001:4. Viitattu 17.12.2007. <http://www.terveys2015.fi/tietoa.html>.
- Toivonen, T. 1999. Empiirinen sosiaalitutkimus. Filosofia ja metodologia. Porvoo: WSOY.
- Ylönen, J. 2002. Täällä on kivat kaverit ja hyvä luokkahenki sekä juoma-automaatit. Kehittämishanke. Jyväskylän yliopisto. Opettajakoulutuslaitos. Viitattu 1.11.2007. <http://www.jyu.fi/edu/laitokset/okl/koulutusala/ohjausala/>, ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä – elektroninen julkaisusarja.

LIITE 1

A1) Mikko on kuudesluokkalainen ja pian siirtymässä yläkouluun. Mikko on kuullut yläkouluun siirtymisestä monenlaisia juttuja ja kouluun liittyvät asiat mietityttävät häntä. Mikko on pohtinut asioita yksin, eikä ole kertonut ajatuksistaan muille.

Kuvaa millaisia tunteita Mikon päässä pyörii ja millaiset asiat yläkouluun siirtymisessä Mikon mieltä askarruttavat.

Kerro myös kenen kanssa Mikon olisi hyvä asioista keskustella ja miksi.

A2) Malla on kuudesluokkalainen ja pian siirtymässä yläkouluun. Malla on kuullut yläkouluun siirtymisestä monenlaisia juttuja ja kouluun liittyvät asiat mietityttävät häntä. Malla on pohtinut asioita yksin, eikä ole kertonut ajatuksistaan muille.

Kuvaa millaisia tunteita Mallan päässä pyörii ja millaiset asiat yläkouluun siirtymisessä Mallan mieltä askarruttavat.

Kerro myös kenen kanssa Mallan olisi hyvä asioista keskustella ja miksi.

B1) Mikko on kuudesluokkalainen ja pian siirtymässä yläkouluun. Mikko on kuullut yläkouluun siirtymisestä monenlaisia juttuja ja kouluun liittyvät asiat mietityttävät häntä. Mikko on keskustellut yläkouluun siirtymisestä eri ihmisten kanssa ja odottaa koulun alkamista innolla.

Kuvaa millaisia tunteita Mikon päässä pyöri ja millaiset asiat yläkouluun siirtymisessä askarruttavat.

Kerro myös, kenen kanssa Mikko on keskustellut ja millaista hyötyä siitä on ollut.

B2) Malla on kuudesluokkalainen ja pian siirtymässä yläkouluun. Malla on kuullut yläkouluun siirtymisestä monenlaisia juttuja ja kouluun liittyvät asiat mietityttävät häntä. Malla on keskustellut yläkouluun siirtymisestä eri ihmisten kanssa ja odottaa koulun alkamista innolla.

Kuvaa millaisia tunteita Mallan päässä pyörii ja millaiset asiat yläkouluun siirtymisessä askarruttavat.

Kerro myös, kenen kanssa Malla on keskustellut ja millaista hyötyä siitä on ollut.

LIITE 2

Hei Kuudesluokkalaisen vanhempi!

Olemme sairaanhoitaja- ja terveydenhoitajaopiskelijat Jyväskylän Ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä aiheesta ” Nuorten ajatuksia yläkouluun siirtymisestä ja siirtymävaiheen tuen tarpeesta”. Tutkimuksen tavoitteena on kerätä tietoa nuorten ajatuksista yläkouluun siirtymisestä ja tarkastella, millaista tukea kuudesluokkalaiset omasta mielestään tässä elämänvaiheessa tarvitsevat ja keneltä he tukea haluavat.

Tutkimuksen aineisto kerätään ainekirjoituksella, joihin emme tarvitse henkilöllisyystietoja. Lapsenne henkilöllisyys ei paljastu tutkimuksen missään vaiheessa ja kirjoitetut aineet tuhoetaan aineiston analysoinnin jälkeen.

Opinnäytetyömme tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista, mutta toivomme lapsenne siihen osallistuvan mahdollisimman kattavan tutkimusaineiston turvaamiseksi. Täyttäkää alla olevat tiedot lapsenne osallistumisesta ja palauttakaa lupalappu luokan opettajalle sovittuun päivään _____ mennessä. Jos haluatte tarkempaa tietoa aiheesta, vastaamme mielellämme kysymyksiinne.

Ystävällisin terveisin

Henna Julkunen, henna.kolehmainen.sho@jamk.fi

Martta Kotilainen, martta.kotilainen.sho@jamk.fi

Jyväskylän Ammattikorkeakoulu.

Lapseni _____

saa osallistua tutkimukseen _____

ei tällä kertaa ota osaa tutkimukseen _____

Huoltajan allekirjoitus _____